

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

37E JAARGANG

WOENSDAG 1 OCTOBER 1952

No 1845

COMMISSIE VAN REDACTIE

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)
Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-redacteur: J. H. Zoon

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

J. E. Mertens; J. van Tichelen;
R. Vandeputte.

INHOUD

	Blz.
Werkgelegenheidspolitiek op lange termijn door Mr J. in 't Veld	744
Rubberprijzen door G. E. Rotgans	747
De achtergronden der huidige expansie van de aluminiumindustrie in de Verenigde Staten door Drs F. W. Botzen	750
Contributieschalen van internationale organi- saties door Prof. Dr J. B. D. Derksen	753
Ingezonden stuk:	
Consequenties van een verhoging van de ac- cijns op gedistilleerd door Drs A. J. W. Prakke met naschrift van M. Fraenkel	755
Internationale notities:	
Europese Betalings Unie door Mr E. A. Lief- rinck	757
Het Belgisch saldo in de E.P.U. door Dr J. Geluck	758
Geld- en kapitaalmarkt door Drs J. C. Bezet ..	759
Statistieken:	
Wisselkoersen	759
Enige indexcijfers van de industriële pro- ductie in Nederland	759
Werkloosheid en werkverruiming in Neder- land	760
De kolenpositie van Nederland	760

Dezer dagen

uitingen over het voor en tegen van wetgeving op sociaal-economisch gebied. De wijziging van de Noodwet Ouderdomsvoorziening is door de Eerste Kamer aanvaard, voorlopig blijft een bedrag van f 100 aan inkomen vrij, daar kan nog wel wat bij. Maar een wettelijke grondslag voor winstdeling moet volgens de daartoe geroepen commissie niet worden gelegd: de opportuniteit van sommige vormen van winstdeling werd daarbij niet ontkend.

In de Tweede Kamer vragen over de uitvoering van de Werkloosheidswet, met geruststellend antwoord van de Staatssecretaris. Zou het antwoord op een aantal andere vragen, thans blijkend bij de uitvoering in de praktijk, ook zo vlot te geven zijn?

Belangrijker is, of het goede antwoord wordt gevonden op de onderliggende verhouding, de beweging tussen het aanbod van en de vraag naar arbeid. De werkloosheidscijfers bleven van het criterium 90.000 verwijderd in ongunstige zin.

Wèl loopt de valutareserve verder op, zij het ook dat niet deze gehele reserve de vrijheid biedt om overal ter wereld ter markt te gaan. Alweer waren het vragen uit de Kamer waardoor bleek, dat ongeveer een derde van deze reserve slechts in bepaalde gebieden kon worden aangewend.

Vast staat ook, dat het totaal aantal werkenden in de Verenigde Staten midden Augustus 200.000 meer bedroeg dan een jaar te voren. Wel werkten in de industrie 120.000 personen minder, doch daartegenover staat een zichtbare opleving in de verbruiksgoederenindustrie in de laatste maanden. Het koor der voor-
spelers zingt reeds weer een ode aan de stijgende lijn.

Zo ook in Canada: de „Neue Zürcher Zeitung” van 20 Sept. meldt daar een „Welle des Optimismus”, niet gegrond op militaire uitgaven, daar de aanloop op dat gebied nog aan de gang is. Ook hier neemt de consumptie toe.

Alle goede dingen bestaan in drieën: de Amerikaanse industriële investeringen over 1952 zullen ruim \$ 1 miljard hoger liggen dan in 1951. Het is te begrijpen dat de plak importkaas iets dikker mocht worden.

Goed of niet goed? De helft van de Engelse bevolking blijkt bij het economisch leven te zijn betrokken, desondanks zijn er mensen te weinig in sommige branches. Moet bij zoveel goeds, toch het woord arbeidsproductiviteit vallen?

Hoewel dat ook in een gunstige zin kan zijn. Brazilië heeft al een jaar lang gelegen onder de röntgenologie van een „Point Four Team”, hetzelfde wordt thans toegepast op Nicaragua. Het zou veel kunnen inhouden, indien een recent artikel in de „Saturday Evening Post” niet had opgemerkt, dat de Zuid Amerikaanse staten langzamerhand aparte archieven voor ontwikkelingsplannen nodig hebben.

Wat echter ook structureel mag haperen, de conjunctuur schijnt tenminste te stabiliseren; dat is goed.

KAS-ASSOCIATIEN.V.

SPIJSTRAAT 172, AMSTERDAM-C

BETALEN • BEWAREN • BEHEREN

Verhuur van brandkasten en
kluisen voor grote administraties

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

DEVIEZENBANK

Hoofdkantoor: Amsterdam, Vijzelstraat 32
126 kantoren in Nederland,
Azië en Oost-Afrika,
New York en Londen

Speciaal vertegenwoordigd in Suriname,
Curaçao, Aruba, Tanger en Uruguay
Alle bank-, effecten- en assurantie zaken

Advertentie-opdrachten

voor het eerstvolgende nummer dienen
uiterlijk 7 October v.m. in ons bezit te zijn.

Advertentie-afdeling „E.-S.B.”
Postbus 42 — Schiedam
Tel. 69300

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hen-
nipman, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W.
Lammers, Th. Ligthart, Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60;
voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10

Abonnementen worden aangenomen door de
boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

R. MEES & ZONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Wij betalen

Nwe HAVENWEG 13
TELEFOON 20581

steeds de hoogste prijzen !

Ook voor Beschikbare Krachten is een annonce in
„Economisch-Statistische Berichten” de aangewezen
weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons
bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het
nummer van dezelfde week worden opgenomen.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Mr J. IN 'TVELD, Werkgelegenheidspolitiek op lange termijn.

Schrijver ziet de ontwikkeling in de Verenigde Staten op iets langere termijn met zorg tegemoet. De jaren 1955 en 1956 worden z.i. de critieke jaren, omdat het lang niet uitgesloten is, dat dan een teruggang in de militaire productie samenvalt met een vermindering van de bouwbedrijvigheid. Alleen in de bevordering van het eigen-woningbezit liggen volgens schrijver misschien nog belangrijke mogelijkheden om deze vermindering van de bouwbedrijvigheid op te vangen, zonder zijn toevlucht te behoeven nemen tot het in de Verenigde Staten weinig populaire „public building”. Het lijkt schrijver evenwel volkomen uitgesloten, dat men een vermindering in bepaalde bedrijfstakken als de metaalindustrie, de vliegtuig- en de auto-industrie e.d., als gevolg van een teruglopende militaire productie, zal kunnen opvangen door een toeneming van de vraag in de civiele sector. Op dit terrein vooral ducht schrijver grote moeilijkheden. Depressies kunnen niet met nationale maatregelen worden gekeerd. Hoogstens kan men de gevolgen van een depressie door openbare werken en bepaalde fiscale en monetaire maatregelen wat verzachten. Alleen door internationale samenwerking valt hier iets wezenlijks te bereiken. Schrijver denkt hierbij in de eerste plaats aan het vraagstuk van het dollartekort, verder aan de moeilijkheden van de grondstoffenlanden en aan de arbeidsvoorwaarden in verband met de internationale concurrentie. Samengevat, luidt de conclusie, dat er grote behoefte is aan een centraal economisch plan voor de vrije wereld.

G. E. ROTGANS, Rubberprijzen.

De totale rubberproductie, en ook die van natuur- en synthetische rubber afzonderlijk, ligt ongeveer 20 pCt hoger dan het tegenwoordige wereldverbruik. Hierdoor zal in de eerste 3 à 4 jaren zonder bezwaar een zelfs belangrijk verbruiksacres kunnen worden opgevangen. Daarnaast is, zowel voor natuur- als voor synthetische rubber, een verdere opvoering van de productie met enkele honderd-duizenden tonnen mogelijk. Daar er niet op behoeft te worden gerekend, dat de voorraden in de verbruikende landen nog belangrijk zullen worden opgevoerd, is dus — bij handhaven van het huidige productiepeil — de eerste jaren een belangrijk overschot te verwachten. Het gemiddelde prijsniveau van rubber zal de eerste jaren waarschijnlijk geen belangrijke wijzigingen vertonen. Wel zal rekening dienen te worden gehouden met de mogelijkheid, dat de Amerikaanse prijzen voor GR-S en butylrubber enigszins kunnen worden verhoogd. Ook bestaat de kans, dat de noteringen voor de middensoorten natuurrubber — RSS 3 en blanket C en van browns — iets zullen optrekken. Daartegenover zullen de huidige prijzen voor RSS 1 en natuurlatex waarschijnlijk geleidelijkaan enigszins afbrokkelen. Voor het bovenstaande maakt schrijver het voorbehoud, dat de wereldpolitieke verhoudingen zich niet belangrijk wijzigen.

Drs F. W. BOTZEN, De achtergronden der huidige expansie van de aluminiumindustrie in de Verenigde Staten.

De plannen van de Amerikaanse Regering met betrekking tot de aluminiumproductie zijn gigantisch. Er zijn in feite een drietal groepenproblemen, die zich aandienen, nl. de vestigingsplaats der nieuwe bedrijven, de positie van eventueel nieuwe producenten en het energieprobleem. Het laatste is wel het meest belangrijke, daar niet alleen de expansie, maar ook de concurrentiekracht der industrie in sterke mate afhangt van de vraag, of het

mogelijk is energie tegen concurrerende prijs ter beschikking te stellen. Dit laatste is, in het licht van de eveneens zeer vèrgeande uitbreidingsplannen, zeer de vraag.

Prof. Dr J. B. D. Derksen, Contributieschalen van internationale organisaties.

Als grondslag voor de vaststelling van contributieschalen van internationale organisaties hebben de volgende gegevens of formules dienst gedaan: a) de totale bevolking der leden-staten; b) het klassensysteem, waarbij de landen worden ingedeeld in een klein aantal klassen naar hun economische belangrijkheid en draagkracht; c) een combinatie van gegevens (rekening wordt dan gehouden met overheidsuitgaven, bevolking, grondgebied en andere, w.o. ook politieke, factoren). De verdeling van de uitgaven der Verenigde Naties geschiedt in beginsel op basis van de draagkracht der leden-staten. Internationaal vergelijkbare gegevens over het nationale inkomen worden hiervoor als richtsnoer genomen. Ten einde anomalieën in de aanslagregeling te voorkomen wordt in beginsel bovendien rekening gehouden met: a) vergelijkbare cijfers over het gemiddelde inkomen per hoofd der bevolking; b) tijdelijke ontwrichting van de nationale economieën ten gevolge van de tweede wereldoorlog; c) de mogelijkheid voor de leden-staten buitenlandse valuta te verkrijgen. In beginsel worden alle overige factoren die de draagkracht beïnvloeden eveneens in aanmerking genomen.

— SOMMAIRE —

Mr J. IN 'TVELD, Les prévisions à long terme en matière de politique du travail.

L'auteur considère avec une certaine inquiétude l'évolution à long terme de la situation aux Etats-Unis. A son avis, les années critiques seront 1955 et 1956, car il n'est pas exclu qu'elles verront coïncider un recul dans la production militaire avec une diminution de l'activité dans le domaine de la construction. Les dépressions ne peuvent être combattues simplement par des mesures prises à l'échelon national; une collaboration internationale est nécessaire. Le besoin se fait nettement sentir, d'une planification générale de l'économie du monde libre.

G. E. ROTGANS, Les prix du caoutchouc.

Le niveau moyen des prix du caoutchouc ne subira probablement pas de modifications importantes durant les prochaines années. Il est toutefois possible que les prix américains du GR-S en du butyl monteront quelque peu de même que les cotations des qualités moyennes de caoutchouc naturel. D'autre part, les prix du RSS 1 et du latex subiront une baisse progressive.

Drs F. W. BOTZEN, L'arrière-plan de l'expansion actuelle de l'industrie de l'aluminium aux Etats-Unis.

Le gouvernement américain a formé des plans gigantesques en vue de la production d'aluminium. Dans ce domaine se présentent trois groupes de problèmes: l'emplacement des nouvelles entreprises, la position des nouveaux producteurs et le problème de l'énergie. L'auteur étudie ces questions de plus près.

Prof. Dr J. B. D. DERKSEN, Les échelles de contribution dans les organisations internationales.

L'auteur expose dans cet article la manière dont sont établies les échelles de contribution dans les organisations internationales, notamment dans les Nations-Unies.

Werkgelegenheidspolitiek op lange termijn

Gezien de vele beschouwingen, welke in de afgelopen weken gewijd zijn aan de economische vooruitzichten voor de naaste toekomst, moet ik wel tot de conclusie komen, dat ik mij in mijn artikel, opgenomen in Uw nummer van 6 Augustus jl., te bezorgd heb gemaakt over een tekort aan belangstelling in de kringen van de economen voor het belangrijke probleem, hoe wij massa-werkloosheid in de toekomst kunnen voorkomen. Na de snelle reactie van de zijde der redactie, waarvoor ik graag mijn grote erkentelijkheid betuig, was het vooral het verslag van het Internationale Monetaire Fonds, dat tot vruchtbare gedachtenwisseling aanleiding heeft gegeven.

Er is uit dit alles gebleken, dat velen zich met het probleem bezig houden en de ernst er van inzien. Dat geeft althans enig gevoel van gerustheid. Het wil echter niet zeggen, dat ik de toekomst nu onbezorgd tegemoet zie. Daarvoor zou nodig zijn, dat duidelijk een weg werd uitgestippeld, die men eensgezind en vastberaden wil gaan. En daarvan zie ik nog niet veel!

Dat ik niet alleen sta in de opvatting, dat de moeilijkheden pas werkelijk dreigend worden in de jaren na 1954, als er een vermindering mocht komen in de uitgaven voor bewapening, is wel duidelijk gebleken. Zo wordt er in „Economische Voorlichting” van 6 September jl. in een beschouwing over de economische situatie in de Verenigde Staten op gewezen, dat de inflatievoorspellingen thans hebben plaats gemaakt voor een zekere recessie-vrees in de komende jaren, wanneer de uitgaven voor de opbouw van het defensie-apparaat kunnen worden verminderd. „Nog onlangs zei de bekende econoom Dr Nourse, dat de grote na-oorlogse aanpassing nog moet komen”.

Uw redactie ziet het minder somber. Zij wijst er op, dat de militaire uitgaven in de plaats zijn gekomen van een potentiële civiele vraag en daarom in mindere mate als redders van de conjunctuur zijn aan te merken dan ik geneigd ben aan te nemen.

Ook in dit opzicht sta ik toch, geloof ik, niet alleen. Ik herinner mij bijv., dat de loon- en prijspolitiek van ons land na de oorlog min of meer een speculatie was op een te verwachten terugslag in de conjunctuur. Toen deze uitbleef, verklaarde Minister Van den Brink dit door er op te wijzen, dat wij van de ene oorlogseconomie in de andere waren verzeild geraakt. En dit was nog vóór het uitbreken van het Koreaconflict. In deze gedachtengang werkte dus zelfs de nog vrij bescheiden militaire inspanning in de jaren vóór 1950 reeds vertragend ten opzichte van de verwachte omslag in de conjunctuur.

Intussen waren er in het begin van 1950 al duidelijke tekenen, welke wezen op het begin van een lichte depressie. De werkloosheid in de Verenigde Staten steeg al weer boven de 3 miljoen, de groothandelsprijzen vertoonden een merkbare daling. En ik ben overtuigd, dat, als Korea niet gekomen was, deze depressie zich verder zou hebben doorgezet. Nu leidde het Koreaconflict tot een korte, scherpe hausse, maar de wereld heeft zich al weer aangepast. De groothandelsprijzen vertonen weer een daling; wij zien de dreiging van een meer dan normale werkloosheid opnieuw vóór ons.

In het hiervóór aangehaalde artikel in „Economische Voorlichting” wordt verondersteld, dat er onder de kopers een zeker vertrouwen is, dat de industriële organisatie nu al in staat is „guns and butter” voort te brengen. Er wordt op gewezen, dat de uitbreiding van de industrie sneller heeft plaats gehad dan was te verwachten. „Het gevolg is, dat de defensie-uitgaven niet langer een garantie zijn voor een voortzetting der hoogconjunctuur. Wel zullen de hoge defensie-uitgaven er voor zorgdragen, dat

het optreden van een ernstige recessie aanzienlijk minder kans van slagen krijgt, doch de zekerheid, dat de industrie op volle capaciteit zal blijven werken, kunnen zij niet geven”.

Uit deze zinsneden spreekt zelfs al enige bezorgdheid voor de allernaaste toekomst. Ik ben echter geneigd met de schrijver aan te nemen, dat het voorlopig wel los zal lopen. De vraag is alleen, hoe lang dit „voorlopig” zal duren. Men rekent bijv. in de Verenigde Staten als positieve factor op een stevige vraag in de bouwrijverheid. Ik ben er niet zo gerust op, dat deze vraag blijvend zal zijn. Er is in de afgelopen jaren veel gebouwd, maar hoofdzakelijk voor de verkoop. Deze „kopers”-markt is waarschijnlijk al bijna verzadigd. En hetzelfde mag worden aangenomen voor de vraag naar huur van particuliere woningen, aangezien het in het voornemen ligt de huren per 1 October vrij te laten. Als er nog een groot tekort was in dit soort woningen, zou een dergelijke maatregel niet verantwoord zijn. Waar nog wel grote behoefte aan bestaat, zijn woningen tegen niet te hoge huren. Maar om aan die vraag te voldoen, zou het „public building” belangrijk moeten worden opgevoerd en ik vrees, dat de geesten daarvoor in Amerika nog niet rijp zijn.

Alles bij elkaar, zie ik daarom de ontwikkeling in de Verenigde Staten op iets langere termijn met zorg tegemoet. De jaren 1955 en 1956 worden de critieke jaren, omdat het lang niet uitgesloten is, dat dan een teruggang in de militaire productie samenvalt met een vermindering van de bouwbedrijvigheid.

Nu voert Uw redactie daartegen aan, dat men dan de consumptie even bewust zal moeten uitbreiden als men haar te voren heeft ingekrompen. Het klinkt plausibel, maar zal dit zo gemakkelijk gaan?

In de eerste plaats zal men de consumptie moeten opvoeren *boven* het peil van 1950, aangezien de arbeidsproductiviteit inmiddels belangrijk is gestegen. Dit betekent dus een verhoging van het reële loon. En nu heeft de ervaring van het verleden geleerd, dat daar juist de moeilijkheid schuilt.

In „Economisch-Statistische Berichten” van 6 Augustus en 17 September 1941 gaf Serrarens een zeer instructief overzicht van een studie van Spurgeon Bell onder de titel „Productivity, Wages and National Income” over de economische ontwikkeling in de Verenigde Staten. Ik neem daaruit het volgende verzamelstaatje over:

	Stijging of daling in de industrie		
	van 1923/4 tot 1928/9	van 1928/9 tot 1936/7	over de gehele periode
Arbeidsproductiviteit.....	+ 25	+ 20	+ 50
Productie	+ 27	— 1,4	+ 25
Aantal werknemers	+ 2,8	+ 0,8	+ 3,5
Weeklonen (nominaal)	+ 4,7	— 13	— 9
Weeklonen (reëel)	+ 5	+ 0,9	+ 6

Uit dit staatje blijkt duidelijk, dat de productie het tempo van de stijging der arbeidsproductiviteit niet heeft kunnen volgen, dat de werkgelegenheid ver achtergebleven is, dat van een noemenswaardige stijging der reële weeklonen niet gesproken kan worden en dat dus ook de stijging van de totale loonsom niet in verhouding staat tot de stijging van de productie. Aan dit achterblijven van de stijging van de reële lonen bij die van de productie, waaruit weer voortvloeide een wanverhouding tussen consumptieve uitgaven en besparingen, werd toenmaals door vele economen het hardnekkige karakter van de depressie der jaren dertig geweten. Op de grondstelling van Uw redactie, dat de algemene hoogte van het nationale inkomen, die in sterke mate met financiële middelen kan worden be-

invloed, in belangrijke mate medebepalend is zowel voor de vraag naar duurzame goederen als voor de algemene activiteit, past dus m.i. een correctie in deze zin, dat het niet alleen gaat om de *algemene* hoogte van het nationale inkomen, maar in die *mindere* mate om de *verdeling* van het nationale inkomen.

Ook al zou men nu echter lering trekken uit de toen opgedane ervaring, dan nog is er geen zekerheid, dat de hogere lonen geheel in consumptie zullen worden omgezet. Er is een minstens even grote kans, dat een deel zal worden bespaard. In het meer geciteerde overzicht in „Economische Voorlichting” wordt geconstateerd een verminderde kooplust tegenover een vermeerdering van de beschikbare koopkracht. Is een dergelijk klimaat gunstig voor nieuwe investeringen? Ik betwijfel het.

Misschien zou men uit deze moeilijkheid kunnen komen door de verhoging van het loon niet uit te keren, maar te storten in een investeringsfonds. Ook dan blijft echter nog de vraag, of het evenwicht tussen investering en consumptie aldus niet wordt verbroken. In theorie moge het waar zijn, dat de behoeften van de mens onbegrensd zijn, in de praktijk blijkt telkens weer, dat de behoefte aan *bepaalde* artikelen wel degelijk begrensd is. Levensgewoonten spelen hier een belangrijke rol en die veranderen niet van vandaag op morgen. Alleen in de bevordering van het eigen-woning-bezit liggen misschien nog belangrijke mogelijkheden. Het lijkt niet uitgesloten, dat men daarmee de vermindering van de bouwbedrijvigheid zou kunnen opvangen, zonder zijn toevlucht te behoeven nemen tot het in de Verenigde Staten weinig populaire „public building”.

Bij deze overwegingen sluit aan een laatste vraag, die ik bij mij voel opkomen. Als de militaire productie terugloopt (metaalindustrie, vliegtuig- en autofabrieken, e.d.). Het lijkt mij volkomen uitgesloten, dat men de vermindering in *deze* bedrijfstakken zal kunnen opvangen door een toeneming van de vraag in de civiele sector.

Op dit terrein vooral ducht ik grote moeilijkheden. De ijzer- en staalproductie wordt overal sterk opgevoerd, niet alleen in de Verenigde Staten, maar ook bijv. in de landen, aangesloten bij de kolen- en staalgemeenschap. In „Economische Voorlichting” van 15 Augustus jl. vind ik een verhaal over Frankrijk. Sinds 1946 is de productie (met inbegrip van de Saar) opgevoerd tot 14 mln ton per jaar. Voor de komende 7 jaren beoogt men een nieuwe investering, waardoor de productiecapaciteit zal komen op 21 mln ton. Wat moeten wij met deze sterk opgevoerde capaciteit, als de militaire behoeften afnemen en er een sterke inzinking mocht komen in de scheepsbouw en wellicht in de vliegtuig- en automobiellndustrie, e.d.? Nu reeds is blijkens hetzelfde overzicht de Franse staaluitvoer aan het teruglopen. Of dit een tijdelijk verschijnsel is, kan ik niet beoordelen, maar de sinds enige tijd merkbare lichte daling van de ijzerprijzen kan een aanwijzing zijn, dat er van een tekort aan productiecapaciteit nauwelijks sprake meer is. Als Mars niet nog onbescheidener wordt, schijnt het inderdaad binnen het bereik der mogelijkheden te komen om „guns and butter” voort te brengen.

Ook de berichten over de scheepvaart bevestigen mijn vrees, dat de uitbreiding van de koopvaardijvloot bezig is de behoeftegrens te overschrijden. Ik pik er maar zo wat uit: de overvloed van aangeboden scheepsruimte is niet afgenomen, de vraag blijft in het algemeen niet onbevredigend en de vrachtprijzen hebben zich niet of meer kunnen handhaven, zij het, dat de dalende tendenz toch nog de overhand heeft gehad. De afbrokkeling der vrachtprijzen gaat evenwel niet meer in zo snel tempo als een paar maanden geleden en dat kan dan ook haast niet, want het niveau is zo laag geworden, dat vele reders in het buitenland al genooddaakt zijn hun schepen uit de vaart te nemen. Van de 600 Amerikaanse regeringsschepen zijn

er gedurende het laatste halfjaar ruim 400 opgelegd en naar de reservevloot teruggebracht.

En intussen gaan wij maar door met nieuwe schepen te bouwen! Is het niet wat te optimistisch er van uit te gaan, dat, als de conjunctuur maar goed blijft, men wel op ruime schaal tot vervanging van oude schepen zal overgaan?

Ook in de automobiellndustrie begint men moeilijkheden met de afzet te ondervinden. En ook hier blijkt nog niet veel van een neiging om de oude auto snel op te ruimen.

Engeland maakt zich bezorgd over de Japanse concurrentie in textielgoederen, maar tegelijk lees ik, dat de Japanse export van katoenen kleding over het eerste halfjaar 1952 met ca 25 pCt is teruggelopen en dat Japan ook stuit op afzetmoeilijkheden voor de rijwiellndustrie.

Het zijn maar enkele grepen uit series berichten, die tot bezorgdheid manen. Het wil er bij mij nog steeds niet in, dat ik de toekomst te somber zie.

De reductie betoogt nu, dat er toch wel degelijk een consumptievermindering heeft plaats gehad (voor Nederland heel duidelijk) en dat deze voor Engeland en Frankrijk zelfs niet ver genoeg gegaan is. In het verslag van het Internationale Monetair Fonds wordt dit nog eens onderstreept: „De moeilijkheden met de betalingsbalans gedurende de laatste jaren zijn voornamelijk een gevolg van de pogingen om meer te consumeren en meer te investeren dan de beschikbare hulpbronnen toelieten”. Er zijn echter, wat dit betreft, in de laatste tijd belangrijke vorderingen gemaakt. Ook Engeland verwacht eerlang tot een sluitende betalingsbalans te komen en dan blijft alleen Frankrijk als het zwarte schaap. Maar ik ben overtuigd, dat ook voor dit land het probleem oplosbaar is, als men maar eens wat meer ernst ging maken met het invorderen van de belastingen en het mes durfde zetten in het wel heel dure distributie-apparaat.

In ons land begint zelfs reeds de vraag op te komen, of men met de consumptiebeperking niet te ver is gegaan en ter bestrijding van de werkloosheid de teugel wat moet gaan vieren. Het antwoord is dan, dat dit onze concurrentiepositie zou aantasten, hetgeen juist weer de werkloosheid in de hand zou werken. Er schijnt weinig tegen in te brengen, maar er volgt dan toch als vanzelf een nieuwe vraag: waarom pakt men dit vraagstuk dan niet internationaal aan?

Nooit heb ik de illusie gekoesterd, dat men depressies met nationale maatregelen zou kunnen keren. En had ik ooit zo iets gedroomd, dan zou ik door de lessen sinds Korea wel voor goed bekeerd zijn. Hoogstens kan men de gevolgen van een depressie door openbare werken en bepaalde fiscale en monetair maatregelen wat verzachten, maar een hogere verwachting moet men daar toch niet van hebben.

Alleen door internationale samenwerking valt hier iets wezenlijks te bereiken. Dat blijkt duidelijk, als men zich rekenschap geeft van de belangrijkste problemen, die om oplossing vragen.

Daarbij denk ik in de eerste plaats aan het vraagstuk van het dollartekort. Zo lang dit niet is opgelost, blijft West-Europa uiteraard zeer gevoelig voor de ontwikkeling van de conjunctuur in de Verenigde Staten. Een terugslag daar leidt waarschijnlijk tot een vermindering van de dollarhulp aan Europa en tot verscherping van de importbeperkingen. Ook de grondstoffenlanden zullen er de weerslag van ondervinden en daardoor, naar te vreezen valt, eveneens de invoer opvoeren beperken. Als nu aangedrongen wordt op de vermindering van de dollars in de landen van West-Europa, ligt het voor de hand, dat men allereerst het oog richt op artikelen, die wij met dollars moeten betalen of die in dollarlanden een vrij stabiele markt vinden. Vooral uit dit oogpunt lijkt mij de Europese landbouwintegratie van doorslaggevende betekenis. Maar daarnaast zou ook integratie van de vliegtuig- en de automobiellndustrie en wellicht van andere bedrijfstakken zeer be-

langrijk kunnen blijken. Ik heb niet de indruk, dat er in deze richting al veel bereikt is, behalve dan, wat de kolon- en staalgemeenschap betreft. Dit is een verheugend begin. Misschien zullen, als deze gemeenschap eenmaal goed op gang is, berichten kunnen uitblijven, als waarop wij deze dagen werden vergast: de Belgische kolenproductie beweegt zich in dalende lijn als gevolg van afzetmoeilijkheden. En dat, terwijl wij nog-altijd dure Amerikaanse kolen moeten importeren.

Een tweede punt betreft de moeilijkheden van de grondstoffenlanden. „Een groep van 's werelds voornaamste economische deskundigen verwacht, dat de grondstoffenlanden het volgende jaar ter verkrijging van economische stabiliteit een buitengewoon moeilijke tijd zullen doormaken tenzij het kapitaal internationaal blijft stromen en bijzondere maatregelen ter stabilisatie van de markten worden getroffen”.

De moeilijkheden, worden zij niet opgelost, zullen een terugslag hebben op de buitenlandse handel en daardoor, naar verwacht wordt, de werkloosheid in verschillende landen van West-Europa, waaronder Nederland, doen toenemen. Ik vrees, dat deze moeilijkheden in 1955 en 1956, als het inderdaad komt tot een vermindering van de militaire uitgaven, nog groter zullen worden. En het is dus wel zaak zich ook met dit probleem ernstiger dan tot nu toe te gaan bezig houden.

Voor mij is het de grote vraag, of het mogelijk zal blijken de inzinking, welke in een aantal bedrijfstakken in de Verenigde Staten en West-Europa dan te verwachten valt, waarbij ik vooral denk aan de metaalindustrie en verwante bedrijfstakken, op te vangen door hulp aan de achtergebleven gebieden. Langs die weg zou men tot een sluitend schema kunnen komen. Aldus zou immers ook de vraag naar grondstoffen gestimuleerd kunnen worden, terwijl op langere termijn deze hulp zou kunnen bijdragen tot versterking van de koopkracht dezer gebieden.

En dan als derde belangrijke punt: de arbeidsvoorwaarden in verband met de internationale concurrentie. Ik wees er al op, dat de voornaamste les, welke wij uit de vóóroorlogse ontwikkeling hebben te trekken, is, dat de reële lonen in gelijke mate moeten stijgen als de arbeidsproductiviteit of dat men compensatie zoekt — geheel of gedeeltelijk — in een verkorting van de arbeidstijd. Voor ieder land afzonderlijk is dat echter onmogelijk, omdat wij dan concurrentie op het bezwaar van de internationale concurrentie. Ook dit vraagstuk zal dus slechts door internationaal overleg tot oplossing zijn te brengen.

Hetzelfde geldt voor een groot deel van wat Uw redactie noemt het precisiewerk, het adjusteren van de werkgelegenheid zoveel mogelijk per bedrijfstak. Het treft mij, dat daarbij over het internationale aspect van dit precisiewerk met geen woord werd gerept.

Het bouwbedrijf kan men inderdaad nationaal bekijken, omdat het product van dit bedrijf zich weinig leent voor internationale ruil. En ook de sigarenindustrie is met een verlaging van de daarop drukkende belasting wel te helpen. Maar wat wil men *nationaal* doen om een dreigende inzinking bijv. in de scheepsbouw of de textielindustrie op te vangen?

Ik zei het al, mijn verwachtingen ten aanzien van de resultaten ener *ationale* werkgelegenheidspolitiek zijn niet zo hoog gespannen. Natuurlijk valt er wat te bereiken met uitvoering van openbare werken. Maar ik heb wel eens het gevoel, dat men er te veel van verwacht. Het zal

moeite genoeg kosten om daarmee de werkloosheid in het bouwvak binnen redelijke grenzen te houden. Er zijn thans nog altijd 17.000 à 18.000 werkloze bouwvakarbeiders, hoewel het aantal in uitvoering zijnde woningen al is gericht op een productie van 60.000 woningen per jaar. Ik acht het, zoals ik in mijn eerste artikel opmerkte, onder deze omstandigheden verantwoord de productie nog verder op te voeren tot 65.000 per jaar, al kan ik niet genoeg herhalen, dat dit als consequentie meebrengt, dat nu reeds begonnen moet worden met de voorbereiding van krotopruijing op grote schaal in de jaren na 1960. En wat bereiken wij dan nog met een opvoering van de woningproductie van 60.000 tot 65.000 per jaar? Het geeft slechts meer werk voor ongeveer 4.000 bouwvakarbeiders. En intussen neemt het aantal bouwvakarbeiders nog steeds toe en moeten wij rekening houden met een vermindering in de naaste toekomst van de werkgelegenheid in *andere* sectoren van het bouwbedrijf. De werkloosheid in deze bedrijfstak zal dus relatief hoog blijven en ook de uitvoering van openbare werken kan slechts gedeeltelijk soelaas brengen. Alleen om de ruim 5.000 werkloze grondwerkers, die in bovengenoemd cijfer begrepen zijn, aan het werk te krijgen, zal ongeveer f 100 mln per jaar *additioneel* voor openbare werken beschikbaar moeten worden gesteld.

Ook van een belastingverlaging in dit stadium heb ik niet zulke hoge verwachtingen. In een U.N.O.-rapport van 1949 („National and international measures for full employment”) wordt er op gewezen, dat in het begin van een teruglopende conjunctuur de besparingen de investeringen veelal overtreffen, met het gevolg, dat men gaat „oppotten”. Het achterblijven van de kooplust bij de koopkracht, waarop hiervóór met betrekking tot Amerika geïndiceerd werd, lijkt een symptoom daarvan. Men zou zeggen, dat ook in Nederland zich iets van die aard begint af te tekenen. Zal dit beter worden, als wij de belastingen gaan verlagen? Het zal waarschijnlijk wel iets helpen, omdat een deel van de aldus vrijkomende gelden in de consumptieve sfeer terecht komt. Misschien zal er, als de belastingverlaging daarop bewust gericht wordt, ook wat meer geïnvesteerd worden. Maar de neiging om te investeren wordt toch grotendeels bepaald door de perspectieven voor de afzet der producten en deze lijken in het begin van een teruglopende conjunctuur niet zo erg gunstig. Bovendien zal de Staat voor het prijs te geven deel van zijn inkomsten een beroep moeten doen op de kapitaalmarkt, waardoor de lagere publiekrechtelijke lichamen meer in moeilijkheden komen. Het lijkt niet uitgesloten, dat de woningbouw daarvan weer de dupe zal worden.

Vat ik het voorgaande samen, dan kan de conclusie m.i. geen andere zijn dan dat er grote behoefte is aan een centraal economisch plan voor de vrije wereld. Er zijn belangrijke studies gewijd aan bepaalde aspecten, maar een samenvattend plan, dat een sluitend geheel vormt, ontbreekt. En dan zal het niet bij een *plan* moeten blijven, er zal ook ernst moeten worden gemaakt met de uitvoering.

Ter voorkoming van misverstand merk ik ten slotte nog op, dat het geenszins mijn bedoeling is een soort wanhoopstemming te wekken. Als wij maar aanpakken en wat vooruit durven kijken, acht ik de problemen zeker niet onoplosbaar.

Rubberprijzen

Inleiding.

Terwijl de laatste jaren vóór de oorlog het wereldrubberverbruik rond 1 mln ton per jaar bedroeg kan de normale wereldconsumptie thans op ongeveer 2,3 mln ton worden gesteld ¹⁾. Door de verder voortgaande toeneming van de vraag, zowel in de banden- als in de niet-banden-sector, mag verder de eerstkomende jaren gerekend worden op een verbruiksvermeerdering van gemiddeld 100 à 150.000 ton per jaar (zie ook tabel 1).

Aan de vraag werd vóór de oorlog vrijwel uitsluitend voldaan door productie van natuurrubber. Alleen in Duitsland en in de Sovjet Unie bestond een enigszins belangrijk productie-apparaat voor synthetische rubber. De capaciteit hiervan was echter slechts een fractie van die van het natuurproduct ²⁾. Door de opbouw — in de oorlogsjaren — van het machtige productie-apparaat voor synthetische rubber in Noord-Amerika, met een maximum capaciteit van ruim 1 mln ton per jaar, ontstond een fundamentele wijziging van deze verhoudingen. Toen dan ook na de oorlog de, eerst geleidelijk weer op gang komende, natuurrubberproductie niet in staat bleek aan de wereldvraag naar rubber te voldoen, bleef een deel van het synthetische productie-apparaat in bedrijf, waardoor het ontstaan van tekorten werd voorkomen.

TABEL 2.

Wereldrubberpositie (in 1.000 ton)

	Natuurrubber			Synthetische rubber ¹⁾			Totaal ¹⁾		
	Prod.	Cons.	Ver-schil	Prod.	Cons.	Ver-schil	Prod.	Cons.	Ver-schil
1940	1.410	1.120	+290	45	45	0	1.455	1.165	+290
1946	840	555	+285	805	910	-105	1.645	1.465	+180
1947	1.260	1.110	+150	560	625	-65	1.820	1.735	+85
1948	1.525	1.415	+110	535	485	+50	2.060	1.900	+160
1949	1.485	1.435	+50	440	450	-10	1.925	1.885	+40
1950	1.855	1.705	+150	535	585	-50	2.390	2.290	+100
1951	1.865	1.490	+375	910	820	+90	2.775	2.310	+465
Verw. 52 ca	1.725	1.475	+250	950	850	+100	2.675	2.325	+350

¹⁾ Zonder productie en consumptie van synthetische rubber in de U.S.S.R. en Oost-Duitsland.

²⁾ Deze verbruikscijfers, evenals de verder in dit artikel gegeven productie- en consumptiegegevens, zijn alle exclusief die voor synthetische rubber achter het ijzeren gordijn; te stellen op 100 à 200.000 ton per jaar.

³⁾ Productiecapaciteit synthetische rubber 1938: Duitsland ca 80.000 ton, U.S.S.R. ca 60.000 ton, rest van de wereld ca 10.000 ton.

TABEL 1.

Wereldrubberverbruik ¹⁾ (in 1.000 ton)

	Natuurrubber					Synthetische rubber ¹⁾					Totaal				
	1940	1948	1949	1950	1951	1940	1948	1949	1950	1951	1940	1948	1949	1950	1951
1. Noord-Amerika:															
Ver. Staten	648	625	575	720	455	5	443	413	537	759	653	1.068	988	1.257	1.214
Canada	37	40	40	45	45	—	22	17	23	26	37	62	57	68	71
sub. totaal 1 ..	685	665	615	765	500	5	465	430	560	785	690	1.130	1.045	1.325	1.285
2. Europa:															
Engeland	147	195	185	220	235	—	3	2	3	4	147	198	187	223	239
Frankrijk	35	85	90	100	120	—	7	8	7	9	35	92	98	107	129
Duitsland	26	45	65	80	80	40	4	2	3	4	66	49	67	83	84
Nederland	3	13	12	14	15	—	—	—	—	—	3	13	12	14	15
Overigen	40	97	108	121	120	—	3	3	5	9	40	100	111	126	129
sub. totaal 2 ..	250	435	460	535	570	40	17	15	18	26	290	452	475	553	596
3. Rest van de wereld:															
Australië	20	26	28	34	35	—	1	1	1	2	20	27	29	35	37
India	11	20	20	18	22	—	—	—	—	—	11	20	20	18	22
Japan	60	26	39	57	58	—	—	1	2	3	60	26	40	59	61
Brazilië	5	16	19	22	28	—	—	—	—	—	5	16	19	22	28
Overigen	44	77	74	84	97	—	2	3	4	4	44	79	77	88	101
sub. totaal 3 ..	140	165	180	215	240	—	3	5	7	9	140	168	185	222	249
4. Exp. n. Sovjetblok:															
U.S.S.R.	20	100	105	82	57	—	—	—	—	—	20	100	105	82	57
Polen	5	4	12	6	11	—	—	—	—	—	5	4	12	6	11
Tsjechoslowakije ..	10	23	27	22	11	—	—	—	—	—	10	23	27	22	11
China	6	21	27	70	76	—	—	—	—	—	6	21	27	70	76
Overigen	4	2	9	10	25	—	—	—	—	—	4	2	9	10	25
sub. totaal 4 ..	45	150	180	190	180	—	—	—	—	—	45	150	180	190	180
Totaal 1 + 2 + 3 ..	1.075	1.265	1.255	1.515	1.310	45	485	450	585	820	1.120	1.750	1.705	2.100	2.130
Algemeen totaal (1, 2, 3, 4)	1.120	1.415	1.435	1.705	1.490	45	485	450	585	820	1.165	1.900	1.885	2.290	2.310

¹⁾ Zonder verbruik synthetische rubber binnen het Sovjetblok.

De gedurende de tweede wereldoorlog ontstane noodtoestand — waarbij door de Japanse bezetting van het Z.O.-Aziatische rubbergebied, waar rond 90 pCt van de natuurrubberproductiecapaciteit geconcentreerd was, een dreigend tekort aan rubber bij de geallieerden ontstond — had wel zeer sterk de aandacht gevestigd op deze zwakke plaats in de Westerse economie. En na het einde van de oorlog zijn de Verenigde Staten dan ook meteen aangevangen een reservevoorraad natuurrubber op te bouwen. Hiervoor werd enerzijds voor de rubberverwerkende industrie het gedeeltelijk verwerken van synthetische rubbers verplicht gesteld en daarnaast een deel van de hierdoor op de wereldmarkt vrijgemaakt hoeveelheden natuurrubber voor de regering stockvorming aangekocht.

Na het uitbreken van het Korea-conflict werd het tempo van deze maatregelen verder versneld. De synthetische rubberproductie werd sterk vergroot, de toepassing van natuurrubber strenger gerantsoeneerd en de aankopen voor de stock-piling opgevoerd.

TABEL 3.

Wereldrubberproductie (in 1.000 ton)

	1940	1948	1949	1950	1951
Natuurrubber					
Indonesië	545	435	430	695	800
Malakka	545	705	670	695	600
Ceylon	90	95	90	115	100
Indo-China	65	45	40	50	50
Serawah	35	40	40	55	40
Overig Azië	90	140	140	165	175
Afrika	15	40	40	55	75
Latijs Amerika	25	25	35	25	25
Totaal	1.410	1.525	1.485	1.855	1.865
Synthetische rubber ¹⁾					
Ver. Staten	5	490	395	475	845
Canada	—	40	45	60	60
Duitsland	40	5	—	—	5
Totaal	45	535	440	535	910
Algemeen totaal	1.455	2.060	1.925	2.395	2.775

¹⁾ Zonder productie synthetische rubber in de U.S.S.R. en Oost-Duitsland.

Naar taxatie bedraagt deze strategische voorraad in de Verenigde Staten thans ongeveer 1 mln ton natuurrubber, waarmee een peil bereikt is voldoende om vrijwel alle eventualiteiten het hoofd te kunnen bieden.

TABEL 4.

*Wereldrubbervoorraden*¹⁾
(in 1.000 ton)

	Eind 1496	Augustus 1952
Natuurrubber.		
Ver. Staten	ca	tax.
a. Regering	175	1.000
b. Vrij	50	75
Totaal	225	1.075
Rest van de wereld.		
1. Verbruikende landen:		
a. Regeringen	175	150
b. Vrij	50	250
Totaal	225	400
2. Zeilende	250	200
3. Producerende landen	250	300
Algemeen totaal	950	1.975
Synthetische rubber.		
Ver. Staten	125	200
Rest van de wereld	25	25
Algemeen totaal	150	225

¹⁾ Zonder Sovjetblok.

Productiecapaciteit.

Hoewel de wereldvraag naar rubber in de loop der jaren een naar verhouding zeer regelmatige stijging heeft vertoond, nl. ongeveer een verdubbeling per 10 jaar:

TABEL 5.

Jaar	Wereldverbruik
1900	50.000 ton
1910	100.000 „
1920	300.000 „
1930	700.000 „
1940	1.100.000 „
1950	2.300.000 „

zijn telkens weer sterke spanningen op de rubbermarkt ontstaan als gevolg van wanverhoudingen tussen productie en vraag. In de vroegere perioden speelden hierbij, door de producentencombinaties doorgevoerde, productierestricties daarentegen op. In de na-oorlogse jaren lag deze Amerikaanse synthetische rubberproductie en de natuurrubber. Hierbij was de door de Amerikanen gevolgde prijsbeïnvloeding van overwegende invloed. In de door het Korea-conflict ontstane oorlogsangstpsychose liep elke prijsbeïnvloeding geheel uit de hand en ontstonden prijsstijgingen als in de tijd van de wildste speculaties³⁾.

De maximum productiecapaciteit van de thans aanwezige rubberaanplant is op het ogenblik te schatten op rond 2¹/₄ mln ton. Deze productie is echter nimmer bereikt. Enerzijds omdat de intern politieke verhoudingen in de twee hoofdproducerende gebieden, Indonesië en Malakka, volledige exploitatie van het tapbare areaal niet mogelijk maken en anderzijds doordat als gevolg van deze en ook van de economisch ongeregelde omstandigheden in meerdere gevallen de winningskosten, speciaal ook voor bevolkingstap, soms zodanig hoog worden, dat exploitatie alleen nog bij abnormaal hoge rubberprijzen lonend kan zijn. Zeer duidelijk komt dit tot uiting

³⁾ De hieronder opgenomen incidentele noteringen in Singapore geven een inzicht in de marktfuctuaties gedurende de laatste jaren. Bij de prijzen van Januari 1950 dient voor ogen te worden gehouden, dat de gevolgen van de devaluatie in 1949 binnen enkele maanden weer geheel waren opgevangen door een prijsstijging.

¹⁾Noteringen Singapore in Str. cts. per lb.

	RSS 1	Blanket C		RSS 1	Blanket C
Gem. 1948	42	30	Febr. 1951	225	165
„ 1949	38	31	Apr. 1951	198	147
Jan. 1950	50	47	Juli 1951	142	99
Mrt 1950	54	51	Jan. 1952	140	105
April 1950	66	55	Febr. 1952	130	95
Juni 1950	82	70	Mrt 1952	111	79
Nov. 1950	196	165	Juni 1952	84	66
Dec. 1950	171	162	Aug. 1952	81	62

bij vergelijking van de rubberprijzen en de door de bevolkingswinning geproduceerde hoeveelheden in Indonesië.

TABEL 6.

	1948	1949	1950	1951	Verw. 1952
Gemiddelde prijs:					
RSS 1 in \$ cts. per lb. ...	22	17,5	41	65	ca 29
Blankets C, Singapore, in Str. cts. per lb.	30,5	31	91	125	ca 60
Jaarproductie bevolkingsrub- ber in 1.000 ton	330	265	520	590	ca 425

Een overzicht van de voor dit jaar verwachte verhouding tussen de maximum productiecapaciteit en de werkelijke productie is gegeven in de hierna opgenomen tabel 7.

TABEL 7.

*Wereldproductiecapaciteit rubber*¹⁾
(in 1.000 ton)

	Maximum capaciteit	Verwachte productie 1952
	ca	ca
Natuurrubber.		
Indonesië	900	675
Malakka	700	575
Overig Azië	400	375
Afrika	100	75
Latijns Amerika	50	25
Totaal	2.150	1.725
Synthetische rubber.		
Ver. Staten	1.050	900
Rest	100	50
Totaal	1.150	950

Algemeen totaal .....

¹⁾ Zonder U.S.S.R. en Oost-Duitsland.

Hoeveelheden.

Als gevolg van de, hiervoor in het kort aangegeven, omstandigheden mag dan — onder voorbehoud van de veronderstelling, dat niet, als gevolg van eventuele inter-nationaal-politieke verwikkelingen, een algehele ont-wrichting van de verhoudingen ontstaat — voor het lopende jaar gerekend worden op een productie-overschot van natuurrubber van circa $\frac{1}{4}$ mln ton, dat dit jaar nog voor een deel in de strategische stocks zal worden opgenomen.

Door het buiten dienst stellen van enkele van de minst efficiënt werkende plants zal de productie van synthetische rubbers in de Verenigde Staten enigszins teruglopen t.o.v. het huidige niveau van bijna 1 mln ton. Maar toch zal de totale jaarproductie de eerste tijd nog wel circa 150.000 ton boven het verbruik blijven.

Aangenomen mag voorts worden, dat de, door de verschillende regeringen aangelegde, strategische voorraden, tezamen rond 1,2 mln ton natuurrubber — waarvan ongeveer 1 mln ton in de Verenigde Staten — thans ongeveer het peil hebben bereikt, dat noodzakelijk wordt geacht. En er mag dus niet meer op gerekend worden, dat eventuele productie-overschotten in noemenswaard mate voor verdere stockvorming uit de markt zullen worden genomen.

Ook de totale vrije voorraden, speciaal in de consumerende landen op het ogenblik vrij laag, zullen in het algemeen toch geen aanwijzing vertonen nog belangrijk op te lopen. Gezien de in de hoofdverbruikslanden aanwezige regeringsstocks bestaat er geen voldoende aanleiding voor industrie en handel, veel meer geld vast te leggen in eigen producerende landen, en met name in Indonesië, voorlopig waarschijnlijk wel enige neiging zullen hebben op te lopen, als gevolg van speculatie en van vrees voor een verdere devaluatie van de rupiah. Op iets langere termijn zal dit echter de statistische positie van het natuurproduct niet noemenswaard kunnen beïnvloeden.

Resumerende mag er dus van worden uitgegaan, dat, wanneer de wereldpolitieke verhoudingen zich niet belangrijk wijzigen:

- 1e. de totale rubberproductie, en ook die van natuur- en synthetische rubbers afzonderlijk, ongeveer 20 pCt hoger ligt dan het tegenwoordige wereldverbruik;
- 2e. waardoor in de eerste 3 à 4 jaren, zonder bezwaar, een zelfs belangrijk verbruiksacces zal kunnen worden opgevangen;
- 3e. terwijl daarnaast, zowel voor natuur- als voor synthetische rubber, een verdere opvoering van de productie met enkele honderdduizenden tonnen mogelijk is;
- 4e. en daar er niet op gerekend behoeft te worden, dat de voorraden in de verbruikende landen nog belangrijk zullen worden opgevoerd, is dus — bij handhaven van het huidige productiepeil — de eerste jaren een belangrijk overschot te verwachten.

Prijsverhoudingen.

Deze productie-consumptie-voorraadverhoudingen zullen niet nalaten een zodanige druk op de markt uit te oefenen, dat voorshands een tendentie tot verdere prijsdaling blijft bestaan. Door de plaats van de fabricage van de synthetische rubbers enerzijds en de uiteenlopende waardering van de verschillende typen natuurrubber anderzijds zal echter een eventuele prijswijziging nimmer integraal kunnen zijn.

Bij *synthetische rubbers* staan in de eerste plaats de prijzen voor de „specials”, neopreen en N-rubber, geheel op zich zelf. Zij zijn onafhankelijk van de marktverhoudingen voor „general purpose” rubber en worden alleen, bepaald door fabricagekosten en concurrentie.

De meer algemeen toegepaste typen — GR-S en cold rubber benevens butylrubber *) — worden in de Verenigde Staten in feite alleen in staatexploitatie gefabriceerd en de verkoopprijzen worden door de Overheid eenzijdig vastgesteld, waarbij ook politieke overwegingen van soms doorslaggevende invloed zijn. De GR-S prijs is sedert Maart 1952 gefixeerd op 23 \$ cts (f 1,95 per kg.) en die voor butylrubber vanaf begin 1951 op 20³/₄ cts. per lb. (f 1,75 per kg.).

Gezien de wijze van calculatie van deze prijzen, en in aanmerking genomen het huidige prijs- en loonniveau in de Verenigde Staten, mag echter wel aangenomen worden, dat, bij een geheel vrije en particuliere exploitatie van de synthetische rubberproductie, de commercieel noodzakelijke prijzen voor beide typen naar schatting zeker 3 à 4 \$ cts. per lb. (f 0,25 tot f 0,35 per kg.) hoger zouden dienen te worden gesteld. Niet alleen van de zijde van de natuurrubberproducenten bestaan tegen de — thans te lage — prijsvaststelling gemotiveerde bezwaren, ook in de Verenigde Staten zelf gaan meer en meer stemmen op tegen de gevolgd prijspolitiek.

Het is daarom niet onwaarschijnlijk, dat — ook bij voortgezette overheidexploitatie — binnen niet al te lange tijd tot een verhoging van deze prijzen, met enkele dollarcents zal worden over gegaan. Hierdoor zou dan de marktpositie van de natuurrubber, gelijk voor de hand ligt, enigszins worden versterkt; al is uiteraard door de dollarschaarste in Europa ook thans de mogelijkheid tot gebruik van Amerikaanse rubbers zeer beperkt.

Voor *natuurrubber* is het niet mogelijk één algemene, maatgevende prijs aan te geven. Op het ogenblik is de notering voor RSS 1 in de U.S.A. 28 \$ cts. en in Londen 24 d. per lb. (Amsterdam f 2,40 per kg.). Dit rubbertype dat in vele marktberichten — ten onrechte — als representatief voor de rubbermarkt wordt gekozen, vormt echter niet meer dan 1/4 van de totale natuurrubberproductie. Voor een juiste beoordeling van de markt is het daarom

zeker noodzakelijk de prijzen voor enkele andere belangrijke typen mede in beschouwing te nemen; temeer nog daar de, voor de oorlog geringe, prijsverschillen tussen de typen onderling, na 1946, belangrijk groter zijn geworden.

Was bijv. in 1939/40 de prijs voor RSS 1 gemiddeld niet meer dan 3 à 4 pCt. boven die van RSS 3, thans bedragen deze verschillen 8 à 10 pCt; laatste notering voor RSS 3 te Amsterdam f 2,15 tegenover f 2,40 voor RSS 1.

Vóór de oorlog lag de notering voor sheet 1 in doorsnee verder niet veel meer dan 10 pCt boven de prijs van het meest gangbare blanket type, de C grade. Op het ogenblik is dit verschil, bij een prijs voor de C blanket van ca f 1,80 per kg., opgelopen tot ongeveer 35 pCt.

Neemt men verder in aanmerking, dat steeds grote hoeveelheden lagere grades sheet, blankets en ook browns in belangrijke verbruikssectoren, bijv. autobuitenbanden zijn en worden verwerkt, terwijl in verschillende gevallen mengsels met deze typen natuurrubber, op technologische gronden, te verkiesen zijn boven die met GR-S, dan ligt het voor de hand; dat de concurrentiepositie van natuurrubber tegenover het synthetische product mede en voor een groot deel afhankelijk is van juist de noteringen voor de lagere grades. Meer dan de helft van de totale hoeveelheid verwerkte rubber wordt nog steeds gebruikt voor de fabricage van buitenbanden.

Een van de hoofdredenen voor het thans zo grote prijsverschil voor de duurere typen natuurrubber ligt bij de omstandigheid, dat juist deze soorten beter houdbaar zijn en dus meer geschikt voor strategische stock-piling. Noodgedwongen werd de laatste jaren in deze voorraden oók een deel lagere typen opgenomen, zodat voor de noodzakelijke vervanging enige tijd een relatief grote vraag naar RSS 1 zal blijven bestaan.

Bij de bestaande overproductie schijnt de toekomst voor de laagste grades — RSS 5, blankets D en E en flat bark — zeer somber. Zij zullen naar het voorkomt geleidelijk aan meer en meer van de markt (moeten) verdwijnen. De huidige noteringen, van respectievelijk ongeveer: f 1,80, f 1,60 en f 1,40 per kg., geven hiervoor een niet te miskennen aanwijzing.

De productie van natuurlatex is na de oorlog opgelopen tot ongeveer 100.000 ton per jaar. Door de grote vraag bewoog de prijs zich hierbij op een niveau, dat ongeveer 40 pCt hoger lag dan dat voor RSS 1. Dit verschil, op zich zelf reeds niet geheel reëel, is in de laatste jaren, waarin de prijs voor 60 pCt latex zelfs tot boven de f 6 per kg. is gestegen, nog groter geworden. Op het ogenblik komen nog noteringen voor van ca f 2,50 per kg., voor 60 pCt, hetgeen dus bij drooggewicht neerkomt op circa f 4 per kg., tegenover een prijs voor sheet 1 van rond f 2,40. Het behoeft geen betoog dat deze, in wezen abnormale, verhouding op den duur zeker niet gehandhaafd zal blijven. Ook de belangrijke verbetering van verschillende typen synthetische latex, met name die van coldrubber, geeft hiervoor een verdere aanwijzing.

Resumerende schijnt het verantwoord, onder het hiervoor aangegeven voorbehoud betreffende de internationaalpolitieke ontwikkeling, als algemene verwachting uit te spreken, dat:

- 1e. het gemiddelde prijsniveau van rubber de eerste jaren waarschijnlijk geen belangrijke wijzigingen zal vertonen; doch dat
- 2e. wel rekening zal dienen te worden gehouden met de mogelijkheid, dat de Amerikaanse prijzen voor GR-S en butylrubber enigszins kunnen worden verhoogd;
- 3e. terwijl ook de kans bestaat, dat de noteringen voor de middensoorten natuurrubber — RSS 3 en blanket C en van browns — iets zullen optrekken; waartegenover

*) Productiecapaciteit Amerikaanse rubberindustrie: GR-S 860.000 ton; butylrubber 90.000 ton; Neopreen 70.000 ton; N-rubber 20.000 ton.

4e. de huidige prijzen voor RSS 1 en natuurlatex waarschijnlijk geleidelijk aan enigszins zullen afbrokkelen.

Gezien de vrijwel continue stijging van het wereldrubberverbruik zal echter over enkele jaren reeds evenwicht tussen vraag en praktische productiecapaciteit ontstaan. Tijdig zullen derhalve maatregelen dienen te worden getroffen om deze capaciteit te vergroten, wil men een

nieuwe rubbercrisis voorkomen. Dit vormt een vraagstuk van niet alleen wereldeconomische, maar ook van wereldpolitieke betekenis; en het zal voor een groot deel afhangen van de maatregelen welke de natuurrubberproducenten kunnen en durven te nemen, hoe zich de uiteindelijke concurrentiepositie van het natuurproduct tegenover de synthetische rubbers en ook de plastics zal ontwikkelen.

's-Gravenhage, Augustus 1952.

G. E. ROTGANS.

De achtergronden der huidige expansie van de aluminiumindustrie in de Verenigde Staten

Inleiding.

Aluminium is een metaal, dat sinds de eerste wereldoorlog een voortdurend stijgende gebruikscurve vertoont.

Vooraf in tijden van internationale spanning pleegt het gebruik met sprongen te stijgen. De oorzaak hiervan is niet moeilijk te vinden. In de wapenindustrie en in de vliegtuigproductie speelt aluminium een steeds belangrijker rol.

De ontwikkeling van de aluminiumindustrie in de Verenigde Staten is zeer spectaculair geweest. Onderstaande capaciteitscijfers geven hiervan een duidelijk beeld. Zoals bekend ging de Amerikaanse Regering er toe over in de tweede wereldoorlog een aantal aluminiumreductiebedrijven voor eigen rekening te bouwen, die voornamelijk onder beheer van de Aluminium Company of America werden gesteld. Toen de oorlog ten einde was werden sommige regeringsbedrijven gesloten, daar zij voor normale tijden te hoge kostprijzen bleken te hebben; de overige bedrijven werden verkocht, echter niet aan de Alcoa, doch aan andere gegadigden, om de concurrentie in de branche te bevorderen.

Capaciteit van de aluminiumindustrie der
Verenigde Staten.
(× 1.000 short tons)

	1939	1945	1950
Alcoa	236	415	415
Alcoa-Reg.	—	650	—
Reynolds	—	81	226
Olin-Reg.	—	22	—
Kaiser	—	—	129
	236	1.168	770

Men verwachtte in de politiek rustige jaren vóór 1950 een geleidelijke ontwikkeling van het verbruik, zodat de indruk was, dat men voorlopig met de bestaande capaciteit wel uit zou komen.

Schaarste aan aluminium.

Door de politieke spanningen, die na het uitbreken van de Koreaanse oorlog in alle hevigheid aan de dag traden en waaruit een nieuwe bewapeningswedloop resulteerde, ontstond er al spoedig weer een dreigende schaarste aan het metaal. In eerste instantie werd het verbruik in voor de bewapening niet essentiële bedrijfstakken gelimiteerd en een overeenkomst werd aangegaan met West-Duitsland voor levering van een, zij het ook bescheiden, hoeveelheid aluminium¹⁾.

Om een fundamentele verbetering in de toestand te brengen waren echter drastischer maatregelen noodzakelijk.

Men stond hierbij voor de keuze tussen twee mogelijkheden, het bouwen van nieuwe productiecapaciteit of de invoer van additionele hoeveelheden uit Canada. Verschillende belangengroeperingen hadden

t.a.v. dit alternatief hun eigen visie²⁾. De tegenstanders van de monopolievorming wilden wel eventueel hun zegen geven aan plannen tot capaciteitsuitbreiding, doch dan zou deze nieuwe capaciteit in handen moeten komen van nieuwe producenten om zodoende een versterking van de monopoliepositie van de „big three” (Alcoa, Reynolds en Kaiser) tegen te gaan. De verbruikersbelangen wilden van nieuwe producenten niets weten, daar zij vreesden, dat dit tot prijsverhoging van het metaal aanleiding zou geven (het was immers de politiek van de bestaande producenten de prijs van het aluminium blokmetaal laag te houden en hun winst te zoeken in de verder verwerkende stadia). Aanhangers van het gebruik van eigen fabriek hadden bezwaren tegen aankoop van het metaal in Canada, ondanks de schaarste aan grondstoffen en energie in de Verenigde Staten. De meer vrijhandelsgezinde elementen daarentegen verlangden zo veel mogelijk van Canada te kopen. Zij zagen vreesde handelsmoeilijkheden ingeval de Amerikaanse industrie tot uitbreiding mocht besluiten met voorbijgaan van de mogelijkheden, die Canada als producent bood.

Het is de vraag, of de aluminiumpolitiek van de Amerikaanse autoriteiten in de jaren omstreeks 1950 wel zodanig is geweest, dat hieruit het grootste voordeel voor het land resulteerde. In de jaren vóór 1950 was de Munitionsboard geleidelijk overgegaan tot liquidatie van de regeringsreserves; verbruik en productie waren bovendien niet in evenwicht, er was een jaarlijks tekort van ongeveer 150.000 ton.

Het Canadese aanbod.

Toen dan ook de internationale spanning steeg, kwam de zwakke positie van de aluminiumvoorziening duidelijk aan het licht. De Canadese producent zag onmiddellijk, welke voordelen hieruit voor de eigen industrie zouden kunnen voortvloeien en bood in Augustus 1950 aan de Amerikaanse Regering de leverantie aan van 220.000 ton, te leveren in een tijdverloop van 3 jaar tegen een prijs van 16½ ct per lb. Op dit aanbod ging de Amerikaanse Regering echter niet in, het was slechts haar bedoeling metaal te kopen voor de „stockpile” 1950-1951 en geen contract op langere termijn te sluiten. Immers, men koesterde toen reeds plannen de eigen industrie uit te breiden. Canada daarentegen stond op een contract op langere termijn om mede met behulp van Amerikaans kapitaal bepaalde productie-uitbreidingen te financieren. In diepste zegen ging het derhalve om een Canadees expansieprogramma versus een uitbreidingsprogramma van de Verenigde Staten.

De weigering om in het Canadees aanbod te treden heeft de Verenigde Staten uiteindelijk 6½ mln dollar gekost, daar de prijs daar tegen de Regering thans kost 18 ct per lb bedraagt. Het niet tot stand komen

¹⁾ Vgl. „Deutsche Zeitung”, 4 November 1950.

²⁾ Vgl. „Metall”, Maart 1952.

van de voorgestelde transactie dreef Canada en de Verenigde Staten op aluminiumgebied enigermate uit elkaar. Canada wendde zich tot Engeland, welk land wel bereid was een leveringscontract op langere termijn af te sluiten³⁾.

De toekomst zal moeten leren, of de Amerikaanse politiek de juiste is geweest. Enerzijds werd wel de weg vrijgemaakt om tot een expansie van de eigen industrie te komen, anderzijds werd de oplossing van de moeilijkheden naar een veel later tijdstip verschoven. Een financieel nadeel werd hierboven reeds gememoreerd. Deze politiek maakte het noodzakelijk, dat een aantal stilgelegde bedrijven uit de tweede wereldoorlog weer zouden moeten worden heropend, hetgeen hetzij prijsverhoging, hetzij extra regeringssubsidie zou impliceren.

Uitbreiding der capaciteit.

Einde September 1950 werd een eerste officiële conferentie gehouden tussen Regering en de aluminiumproducenten (waaronder ook twee potentiële nieuwe ondernemingen, Harvey Machine Co en Apex Smelting Co) om een expansieprogramma op te stellen. Gesproken werd over een capaciteitsuitbreiding van 1 mln ton, hetgeen een investering van 650 mln dollar zou betekenen in fabrieksoutillage en eenzelfde bedrag in uitbreiding en nieuwbouw van elektrische centrales.

Hiertegen protesteerden de producenten, die deze getallen volledig uit de lucht gegrepen achtten, temeer daar de Regering categorisch weigerde cijfers over de defensiebehoeften bekend te maken. Op grond van deze protesten werd het programma in twee delen gesplitst, elk van 500.000 ton, het eerste op korte termijn uit te voeren, het tweede werd naar een later tijdstip verschoven.

De verdeling van de eerste tranche was voorlopig aldus:

Alcoa	120.000 ton
Reynolds	100.000 "
Kaiser	100.000 "
Harvey Machine Co	72.000 "
Apex Smelting Co	54.000 "
Reserve	54.000 "
Totaal	500.000 ton

Strijd om de vestigingsplaats.

Toen dit plan bekend werd barstte een strijd los over de vraag waar de nieuwe capaciteit zou worden gevestigd. Logisch zou geweest zijn de fabrieken daar te bouwen, waar nog potentiële mogelijkheden voor opwekking van elektrische energie tegen een redelijke kostprijs aanwezig waren. Dit was in het Zuiden het geval, meer dan in het Noord-Westen, waar de bestaande capaciteit der centrales van het „Bonneville power system" en het „Grand Coulee system" reeds te klein bleek te zijn om aan alle vraag naar energie te voldoen. Echter zag de „Pacific North West" de mogelijkheid om via aantrekking van nieuwe aluminiumfabrieken bepaalde plannen tot uitbreiding van de capaciteit der energie-opwekking bij het Amerikaanse Congres er door te krijgen.

Zo werd het aluminium-expansieprogramma in feite een energie-expansieprogramma. Deze ronde werd in dier voege door de electriciteitsproducenten gewonnen, dat ongeveer een derde van de nieuwe capaciteit in het Noord-Westen zal worden gevestigd, hetgeen gepaard zal gaan met een uitbreiding van de energiecapaciteit van 1,4 mln kwU in 1950 tot 6 mln kwU in 1958-59.

Daar verwacht wordt, dat de nieuwe aluminiumcapaciteit in 1953-1954 reeds geheel in werking zal zijn is het zeker niet uitgesloten te achten, dat in de eerste jaren nog wel eens moeilijkheden met de stroom-

voorziening zullen ontstaan. Dit bleek bijv. reeds in de zomer van het vorige jaar, toen als gevolg van de droogte de bestaande bedrijven slechts voor een gedeelte hun capaciteit konden benutten⁴⁾.

De strijd om het monopolie.

Nieuwe moeilijkheden ontstonden er voor de Regering, toen de nieuwe onafhankelijke producenten (Harvey en Apex) hun beklag bij het Congres indienden, dat de voorwaarden van het expansieprogramma met hun belangen niet voldoende rekening hielden. De indruk bestond, dat de Regering met de grote drie samenwerkte teneinde het opkomen van nieuwe bedrijven zoveel mogelijk tegen te gaan. Hierbij werd vooral de prijspolitiek van de grote drie onder de loupe genomen. Het monopolistische laaghouden van de prijs van aluminium blokmetaal maakte het opkomen van nieuwe producenten practisch onmogelijk. Voor nieuwe ondernemingen zou pas een prijs van 23 \$cts per lb lonend zijn.

Bovendien moest rekening worden gehouden met het feit, dat nieuwe producenten, die over weinig eigen kapitaal beschikken, leningen zouden moeten opnemen. Hiertoe was een overheidsgarantie echter absoluut noodzakelijk, hetgeen echter weer extra kosten voor de onderneming met zich zou brengen.

De onderzoekscommissie (commissie Celler) bepleitte hogere prijzen voor de nieuwe producenten in de vorm van een egalisatie-uitkering, daarbij als argument gebruikende, dat de Alcoa tenslotte ook subsidie kreeg ten behoeve van de met hoge kosten werkende fabrieken te Badin en Massena. De commissie achtte overigens een capaciteitsuitbreiding met 1 mln ton absoluut noodzakelijk. Zij bepleitte daarbij een verdeling van de tweede tranche van het expansieprogramma onder nieuwe producenten om op deze wijze de monopoliepositie van de grote concerns te breken. Om de nieuwe producenten te helpen zou de Regering enerzijds aan hen faciliteiten moeten verlenen t.o.v. de afschrijving der installaties, anderzijds zou zij zich moeten verplichten de productie tegen hogere prijs dan aan de grote drie betaald af te nemen. De industrie en ook wel de Regering verzetten zich echter tegen dit standpunt. Men achtte een capaciteitsvergroting ad 500.000 ton voorlopig voldoende.

Wij achten dit standpunt van de commissie Celler zeer gevaarlijk. Of de grote drie beginnen in de toekomst een prijsconcurrentie, hetgeen voor de nieuwe producenten de doodsteek zou kunnen betekenen, óf de Regering diept op de een of andere wijze de nieuwe producenten tegemoet te komen, hetzij door subsidies, hetzij door de bestaande producenten op de een of andere manier te dwingen de prijzen op te zetten, hetgeen echter weer een ongunstige terugslag zou hebben op het gebruik van aluminium. Of de capaciteit inderdaad met 1 mln ton behoort te worden uitgebreid is zeer de vraag, aangenomen dat de bewapeningswedloop op het huidige niveau gehandhaafd blijft.

Het verloop van de expansie in de praktijk.

De eerste fase van de uitbreiding bleek al niet zonder strubbelingen te verlopen. De Apex Smelting Co heeft haar plannen opgegeven, daar het niet mogelijk was de benodigde kapitalen aan te trekken. Ook de Harvey Machine Co zag geen kans haar ideeën te verwezenlijken. Zij heeft haar aandeel in het programma overgedaan aan de Anaconda Copper Mining Company. In de nieuw op te richten onderneming zou Harvey slechts een minderheidsbelang behouden⁵⁾. Tegen dit plan hebben de autoriteiten bezwaar gemaakt, daar men

⁴⁾ Vgl. „American Metal Market" van 25 September 1951.

⁵⁾ Vgl. „Metal Bulletin" van 16 November en 11 December 1951.

3) „Metall", Maart 1952.

vreest, dat een en ander de concurrëntie in de branche niet zal bevorderen. Het is op dit moment nog niet geheel duidelijk of de Anaconda inderdaad in de aluminiumbranche een rol zal gaan spelen.

Ondanks deze moeilijkheden werd in Mei 1951 ter uitvoering van de tweede tranche door de Regering een nieuw uitbreidingsvoorstel gelanceerd tot een omvang van 188.000 ton. Dit kwantum zou dan moeten worden verdeeld onder een aantal kleinere onafhankelijke ondernemingen. Het zal echter zeer de vraag zijn, of er nieuwe producenten bereid zullen worden gevonden kapitaal aan te trekken om reductiecapaciteit te bouwen.

Teneinde de bouw van nieuwe aluminiumbedrijven te stimuleren heeft de Regering besloten de volgende faciliteiten te verlenen:

1. fiscale tegemoetkoming door afschrijving van nieuwe installaties in vijf jaar toe te staan;
2. garanties door de Federal Reserve banks te geven op door de producenten op te nemen leningen;
3. uitbreiding van de energievoorziening. Eventueel zal de Regering een deel van de hogere kosten, die uit het gebruik van duurdere energie zouden ontstaan, voor haar rekening nemen.

Het energieprobleem.

Zoals we reeds hiervoor zagen staat het vraagstuk van de stroomvoorziening in het middelpunt van de belangstelling.

Slechts in het Noord-Westen is nog enige mogelijkheid tot uitbreiding van de hydro-electrische capaciteit.

Enkele nieuwe bedrijven bevinden zich in het Zuiden van de Verenigde Staten (Texas), die gebruik maken van natuurgas, nl. dat van de Alcoa te Point Comfort (Texas) en het bedrijf van Reynolds te Corpus Christi (Texas); terwijl de fabriek te Jones Mills (Arkansas) van laatstgenoemd concern eveneens gedeeltelijk van aardgas gebruik maakt. Ook het nieuwe reductiebedrijf van Kaiser te Chalmette bij New-Orleans zal van aardgas als energiebron gebruik maken.

Een andere energiebron, die thans blijkbaar economisch geëxploiteerd kan worden, is bruinkool. Na twee jaar experimenteren heeft de Alcoa een methode gevonden om tegen niet al te hoge kosten op deze basis energie op te wekken. Het nieuwe Alcoa-bedrijf te Milam County (Texas) heeft bruinkool als energiebron.

Het komt ons voor, dat het vraagstuk van de energievoorziening de zwakke plek in het gehele expansieprogramma zal blijven. Immers, hydro-electrische energie is zonder enige twijfel goedkoper dan welke andere vorm van opwekking ook. Het is bekend, dat Canada nog zeer vele reserves op dit gebied bezit, welke geleidelijk aan in exploitatie gebracht zullen worden (het Kitimat-plan in Brits Columbia). Daarom vragen wij ons af, of het niet beter ware geweest indien de Amerikaanse Regering zich met de Canadese had verstaan omtrent levering van de benodigde additionele hoeveelheden aluminium. Het oude economische adagium, dat elk land zich specialisere op die producties, waarvoor het van nature het meest geschikt is, is bij de plannen tot uitbreiding van de Amerikaanse aluminiumindustrie met voeten getreden. Vooral in tijden, waarin de economische spanningen minder zullen zijn, en dus de productie van oorlogstuig zal verminderen, zullen de kwade gevolgen naar het ons voorkomt aan het daglicht treden.

De te verwachten capaciteit.

Indien we de verschillende gegevens, die bekend zijn over nieuwbouw en uitbreiding (die elkaar soms hinderlijk tegenspreken) combineren, krijgen we het volgende beeld (in 1.000 ton):

Capaciteit begin 1950	770
Sluiting fabriek te Niagara Falls en opening van het bedrijf te Point Comfort door Alcoa	36
Weer in gebruikneming van stilgelegde capaciteit	79
	Totaal .....
	885
Nieuwbouw en uitbreiding:	
Alcoa:	
Wenatchee	85
Point Comfort	35
Milam County	85
	205
Reynolds:	
Corpus Christi	75
Jones Mills	21
Uitbreiding overige bedrijven	24 ¹⁾
	120
Kaiser:	
Chalmette	200
Spokane	20
	220
Anaconda-Harvey:	
Kalispell	72
Nieuwbouw en uitbreiding totaal	617
Nog te verdelen capaciteit	71
	Totaal algemeen .....
	1.573

¹⁾ Recente berichten maken melding van de bouw van een nieuwe smelter Gum Springs (Ark.) met een capaciteit van ca 60.000 ton.

Aangenomen, dat er gegadigden zullen zijn voor de tweede tranche van het expansieprogramma zal de totale capaciteit na uitbreiding dus 1,6 mln ton bedragen, d.i. ongeveer het dubbele van de capaciteit omstreeks begin 1950. De Amerikaanse Regering heeft medegedeeld, dat zij deze capaciteit voorlopig (d.w.z. tot 1960) voldoende acht en dat zij geen derde uitbreidingsronde in de zin heeft.

De grondstofvoorziening.

Voor de fabricage van aluminium is bauxiet nodig en wel voor elke ton aluminium ongeveer 4 ton bauxiet. Indien alle uitbreidingsplannen gerealiseerd zullen worden en de bedrijfstak op volle capaciteit zal werken, zal dus jaarlijks ongeveer 6,5 mln ton bauxiet ter beschikking moeten staan. Het grootste deel van de extra benodigde hoeveelheid zal men buiten de Verenigde Staten moeten vinden, daar de binnenlandse bauxiet-reserves tot een gevaarlijk laag peil zijn gedaald. Als potentiële bronnen van levering komen voornamelijk de Midden- en Zuidamerikaanse landen en eventueel Indonesië in aanmerking. Wij achten de mogelijkheid zeker niet denkbeeldig, dat er in de eerste tijd wel eens moeilijkheden, zouden kunnen zijn met betrekking tot de grondstofvoorziening. Koortsachtig is men momenteel bezig om de grondstofwinning gelijke tred te doen houden met de vergrote productie. In het middelpunt van de belangstelling staan hierbij Jamaica en Haiti, de Dominicaanse Republiek en Venezuela. Reynolds heeft zeer belangrijke concessies op Jamaica verkregen. De ontsluiting hiervan geschiedt met behulp van E.C.A.-leningen, die in de loop der jaren zullen worden terugbetaald in de vorm van aluminiumleveranties aan de Amerikaanse Regering. Ook het Kaiser-concern en de Canadese maatschappij Aluminium Ltd hebben bauxietvelden op dit eiland in exploitatie.

Onnodig te vermelden, dat ook de capaciteit van de tot de verschillende concerns behorende aluinaarde-fabrieken (aluinaarde (Al₂O₃) is het tussenproduct in de aluminiumfabricage) uitbreiding zal ondergaan. Daar deze fabrieken veel minder afhankelijk zijn van hydro-electrische energie zal deze capaciteitsvergroting veel minder problemen met zich brengen dan die van de reductiebedrijven.

Conclusie.

De plannen van de Amerikaanse Regering t.o.v. de aluminiumproductie zijn gigantisch. Er zijn in feite een drietal groepen problemen, die zich aandienen, nl. de vestigingsplaats der nieuwe bedrijven, de positie van eventueel nieuwe producenten en het energieprobleem.

Het laatste is wel het meest belangrijke, daar niet alleen de expansie, maar ook de concurrentiekracht der industrie in sterke mate afhangt van de vraag, of het mogelijk is energie tegen concurrerende prijs ter be-

schikking te stellen. Zoals wij reeds in het voorgaande betoogden is dit laatste, in het licht van de eveneens zeer vergaande Canadese uitbreidingsplannen, zeer de vraag.

¹s-Gravenhage.

Drs F. W. BOTZEN.

Contributieschalen van internationale organisaties

Aan de financieringsproblemen van internationale organisaties is in de leer der overheidsfinanciën nog weinig aandacht besteed. Dit is begrijpelijk, daar het welslagen van internationale organisaties in de eerste plaats bepaald wordt door politieke factoren en hun volkenrechtelijke aspecten. Het is vrijwel ondenkbaar dat financiële factoren daarop een belangrijke invloed kunnen hebben, daar de totale administratiekosten slechts betrekkelijk gering zijn¹⁾. Dit neemt niet weg dat het vraagstuk van de contributies, die meestal in „harde” valuta moeten worden voldaan, voor de betalingsbalanspositie van de betrokken landen niet zonder belang is en er toe geleid heeft dat hun vertegenwoordigers bij herhaling op de grootst mogelijke zuinigheid in het beheer der internationale organisaties hebben aangedrongen.

De financiering der internationale organisaties wordt bepaald door het politieke en juridische karakter er van. Het zijn geen super-regeringen met gezag over de daarbij aangesloten landen, maar vrijwillige verenigingen van staten, waaruit elk lid zich kan terugtrekken. Wel is opzegging van het lidmaatschap aan zekere voorwaarden onderworpen, bijv. in de Landbouw- en Voedselorganisatie der Verenigde Naties verbonden de ledenstaten zich voor een periode van ten minste vier jaar, met een opzeggings-termijn van een jaar.

De financiering van de door de internationale organisaties aangenomen begrotingen geschiedt in de regel uit contributies der daarbij aangesloten landen. Deze contributies hebben *niet* het karakter van belastingaanslagen, maar van verzoeken aan de ledenstaten geldmiddelen ter beschikking te stellen. De contributies kunnen daarom *niet* ingevorderd worden. Wanbetaling betekent zelfs niet dat het lidmaatschap verloren gaat. Dit zou te onaangename gevolgen kunnen hebben voor de internationale goodwill die voor het welslagen der organisaties zo belangrijk is. Ook boeten zijn niet mogelijk, evenmin beslaglegging op buitenlandse tegoeden of andere bezittingen. In de Verenigde Naties is de enige sanctie tegen wanbetaling het verlies van stemrecht in de Algemene Vergadering en in de Veiligheidsraad, wanneer aan het begin van het kalenderjaar de achterstand in de betaling meer bedraagt dan tweemaal de jaarlijkse contributie. In de Landbouw- en Voedselorganisatie is een bepaalde termijn niet vastgelegd. Een sterkere positie wordt ingenomen door het Internationale Monetaire Fonds en de Wereldbank die aan ledenstaten, welke hun verplichtingen niet nakomen, het gebruik van hun diensten kunnen onthouden²⁾.

De ledenstaten oefenen directe invloed uit op de vaststelling van het budget en de contributieregeling door de wijze waarop de stemming over de begroting is geregeld. Bij de Volkenbond kon het budget slechts met algemene stemmen worden aangenomen. In de praktijk ontwikkelde zich een soort van „gentleman's agreement”. Een lid dat het niet eens was met de begroting onthield zich van stem-

men in plaats van tegen te stemmen. Maar er waren gevallen van weerspannige leden, die hun macht gebruikten om een bepaald punt door te drijven.

In de meeste internationale organisaties (maar niet in de Verenigde Naties) wordt de begroting tegenwoordig aangenomen bij eenvoudige meerderheid van stemmen. Dit heeft uiteraard het bezwaar dat een groot aantal kleine landen met tezamen slechts een gering procentueel aandeel in het totale budget hun wil zouden kunnen opleggen aan een kleine groep van staten die tezamen het leeuwendeel van de contributie dragen. Hieraan wordt in de Verenigde Naties tegemoet gekomen door de bepaling dat voor alle belangrijke zaken, waaronder ook de vaststelling van de begroting, een tweederde meerderheid van stemmen vereist is.

Wanneer een land als lid tot een internationale organisatie toetreedt is het niet de gewoonte om vooraf mede te delen hoeveel het lidmaatschap zal bedragen. Er is alleen een algemene verklaring dat de leden op zich nemen in de kosten van de organisatie bij te dragen. Bij de Verenigde Naties bestaan ook geen bepalingen inzake betalingstermijnen. Er wordt slechts verlangd *prompte* betaling.

Bij de Volkenbond ontstonden herhaaldelijk kasmoeilijkheden ten gevolge van het veel te laat binnenkomen van de contributies. Zij werden overbrugd door het aangaan van kasgeldleningen en voorschotten gewoonlijk door Frankrijk of Engeland. Bij de Verenigde Naties heeft men het ontstaan van dergelijke financieringsmoeilijkheden voorkomen door het aangaan van leningen in beginsel geheel te verbieden en in plaats daarvan een Werkkapitaal-fonds in te stellen ter grootte normaal van \$ 20 mln, dat is ongeveer de helft van het jaarlijkse budget van de Verenigde Naties. Dit werkkapitaal wordt gebruikt voor de financiering van lopende uitgaven tot de jaarlijkse contributies zijn ontvangen, extra-uitgaven voortvloeiende uit beslissingen in de loop van het jaar genomen, die later bij supplettoire begroting worden goedgekeurd, kasgeldleningen aan de gespecialiseerde organisaties, enz.³⁾

Van belang is de vraag hoe regelmatig de contributies binnenkomen. Bij de Volkenbond bedroegen in de periode tussen 1930 en 1939 de ontvangsten gemiddeld slechts 83,9 pCt van het totaal der vastgestelde contributies. Onverschilligheid der regering, gebrek aan vertrouwen in de Volkenbond en beweerde onrechtvaardigheden in de vastgestelde contributieschaal worden als oorzaken genoemd. Bij de Verenigde Naties zijn de ervaringen tot nu toe veel gunstiger geweest. Tot en met het jaar 1949 is het volle bedrag der contributies ontvangen, over 1950 is thans 94,6 pCt ontvangen en over 1951 is thans (1 Maart 1952) reeds 90,0 pCt binnengekomen.

Voor de vaststelling van elks lasten, dus van de contributieschaal, bestaan diverse methoden.

Als grondslag hebben de volgende gegevens of formules dienst gedaan:

a. de totale *bevolking* der ledenstaten. Deze methode, toegepast bij de Pan-Amerikaanse Unie, heeft het bezwaar dat met verschillen in welvaartspeil tussen de landen, dus verschil in economische draagkracht, geen rekening wordt gehouden;

³⁾ In dit werkkapitaal wordt door de ledenstaten op basis van de voor de normale begroting geldende contributies bijgedragen.

¹⁾ Voor het jaar 1952 bedragen de begrotingen van de Verenigde Naties en van acht gespecialiseerde organisaties (ILO, FAO, UNESCO, ICAO, WHO, UPU, ITU en WMO) tezamen \$ 80 mln. Hierbij komen de volgende bedragen voor enkele niet bij de Verenigde Naties aangesloten internationale organisaties: O.E.E.S. \$ 4,5 mln, Caraïbische Commissie \$ 340.000, Pan-Amerikaanse Unie \$ 4,8 mln, Zuid-Pacific Commissie \$ 425.000; plus een betrekkelijk klein bedrag, naar schatting \$ 1 à 2 mln, voor overheidsbijdragen aan een groot aantal internationale instellingen, meestal met een wetenschappelijk doel (zoals bijv. het Internationaal Statistisch Instituut in 's-Gravenhage).

²⁾ Deze organisaties worden evenwel niet gefinancierd uit jaarlijkse contributies maar uit de winsten uit hun bedrijf voortvloeiende.

- b. het klassensysteem (Wereldpostunie, Internationaal Telecommunications Union), waarbij de landen worden ingedeeld in een klein aantal, bijv. zes of zeven, klassen naar hun economische belangrijkheid en draagkracht. Dit systeem is bruikbaar wanneer het totale budget een slechts gering bedrag uitmaakt. Voor grotere organisaties, zoals de Verenigde Naties, is de indeling te ruw om aanvaardbaar te zijn. In zeer eenvoudige gevallen kan het aandeel voor alle betrokken landen gelijk zijn (bijv. in de Centrale Rijncommissie);
- c. het puntensysteem van de Verenigde Naties, zoals in het geval van de Volkenbond waar rekening werd gehouden met overheidsuitgaven, bevolking, grondgebied en andere, w.o. ook politieke factoren. Bij de Caraïbische Commissie is de bijdrage van Frankrijk, Groot-Brittannië, Nederland en de Verenigde Staten gebaseerd op de formule:
- (I) een derde van de begroting gelijkelijk verdeeld tussen de vier landen,
  - (II) een derde verdeeld naar verhouding van de totale bevolking van de betreffende niet-zelfbesturende gebieden,
  - (III) een derde verdeeld naar verhouding van het nationale inkomen van de vier landen zelf.

Het systeem van de Verenigde Naties, dat in gewijzigde vorm thans ook door enkele andere internationale organisaties wordt toegepast, wordt hierna afzonderlijk behandeld.

Percentage of eenhedensysteem.

In beginsel kan een contributieschaal op twee wijzen worden voorgesteld. Het eenvoudigste is uiteraard voor elk land aan te geven wat zijn *procentuele* bijdrage is in het budget. De som van alle percentages is dan gelijk aan 100 pCt. In de praktijk is aan het zgn. *puntensysteem* dikwijls de voorkeur gegeven. Volgens dit systeem, dat o.a. bij de Volkenbond werd toegepast, krijgt elk land een bepaald aantal punten toegewezen. De „geldswaarde” van een punt wordt gemakkelijk berekend door de som van de aantallen punten aan de ledenstaten toegekend tezamen gelijk moet zijn aan het totale budget. Het betreft hier uiteraard een zuiver technische aangelegenheid, die het geldsbedrag dat elk land uiteindelijk bijdraagt niet beïnvloedt. Het puntensysteem en het percentagesysteem hebben elk bepaalde voor- en nadelen in de praktijk:

- a. het percentagesysteem heeft het nadeel dat de gehele schaal herzien moet worden als een nieuw lid toetreedt, een lid de organisatie verlaat, of van een lid de contributie wordt gewijzigd. Na zulk een verandering moeten immers enkele of alle percentages herzien worden, opdat het totaal weer gelijk wordt aan 100 pCt. Deze berekeningen zijn arithmetisch niet ingewikkeld, maar vereisen elke keer opnieuw formele goedkeuring in de vertegenwoordigende lichamen;
- b. bij het puntensysteem zijn dergelijke rekenkundige herzieningen, en de daaraan verbonden formele goedkeuringen niet nodig. Elk land behoudt het aantal punten dat het heeft. Uittreding van een lid of opname van een nieuw lid brengt daarin geen verandering. Wel verandert het totale aantal punten van alle landen, gezamenlijk en moet de „geldswaarde” van een punt elk jaar opnieuw worden vastgesteld door het secretariaat der organisatie en aan de ledenstaten worden medegedeeld. Dit kan uiteraard eveneens leiden tot verstoring in de Parlementen, zodat met het puntensysteem de moeilijkheden niet geheel zijn opgelost;
- c. het puntensysteem heeft het bezwaar dat het moeilijk kan worden toegepast wanneer, zoals in de Verenigde Naties het geval is, regels bestaan die de contributie van bepaalde leden vastleggen als percentage van het totaal. In de schaal der Verenigde Naties bestaat een

minimum contributie van 0,04 pCt, terwijl krachtens Resolutie van de Algemene Vergadering geen land onder normale omstandigheden meer dan $33\frac{1}{3}$ pCt van het totale budget bijdraagt. Het is bezwaarlijk deze voorschriften in overeenstemming te brengen met een vastgelegd aantal punten per lid.

De contributieschaal der Verenigde Naties.

Door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties is een Commissie voor de Contributies, bestaande uit tien experts, benoemd, die elk twee jaar bestaat uit leden en herbenoembaar zijn. De Commissie heeft o.a. tot taak aanbevelingen op te stellen voor een contributieschaal, die daarop in de Vijfde Commissie van de Algemene Vergadering wordt behandeld en definitief vastgesteld in de Algemene Vergadering.

De verdeling van de uitgaven der Verenigde Naties geschiedt in beginsel op basis van de *draagkracht* der ledenstaten ⁴⁾. Internationaal vergelijkbare gegevens over het nationale inkomen worden hiervoor als rechtsnoer genomen. Ten einde anomalieën in de aanslagregeling te voorkomen, wordt in beginsel bovendien rekening gehouden met:

- a. vergelijkbare cijfers over het gemiddelde inkomen per hoofd der bevolking;
- b. tijdelijke ontwrichting van de nationale economieën ten gevolge van de tweede wereldoorlog;
- c. de mogelijkheid voor de ledenstaten buitenlandse valuta te verkrijgen.

In beginsel worden alle overige factoren die de draagkracht beïnvloeden eveneens in aanmerking genomen. De meeste landen van West-Europa, Noord-Amerika en het Britse Gemenebest beschikken thans over voldoende betrouwbare statistieken van het nationale inkomen, gebaseerd op internationaal aanvaarde definities. Voor een aantal andere landen zijn de berekeningen nog meer of minder ruw of moet met onofficiële schattingen worden volstaan, opgesteld door het Statistisch Bureau der Verenigde Naties.

Wanneer twee landen A en B hetzelfde nationale inkomen hebben maar het gemiddelde inkomen per hoofd der bevolking in land B is lager dan in land A, dan heeft B een geringere draagkracht dan A. Het gemiddelde inkomen per hoofd wordt daarom in de berekeningen geïntroduceerd ten einde het gebruik van *progressie* tot uitdrukking te brengen. De progressie statistieke gegevens en de formule welke de progressie tot uitdrukking brengt, zijn door de Commissie niet gepubliceerd. In de vergaderingen van de Vijfde Commissie tijdens de Zesde Zitting van de Algemene Vergadering der Verenigde Naties, in December 1951, zijn over het laatste punt door de Voorzitter van de Commissie voor de Contributies enkele korte mededelingen gedaan ⁵⁾. Voor de landen met een zeer laag inkomen per hoofd der bevolking (vnl. Zuid-Oost Azië) bedraagt de reductie die op het nationale inkomen wordt toegepast bijna 40 pCt, om geleidelijk te verminderen voor landen met een hoger inkomen per hoofd. Bij een gemiddeld inkomen per hoofd van \$ 1.000 en hoger wordt geen reductie toegepast op de cijfers van het nationale inkomen ⁶⁾.

Over het gebruik van andere economische criteria is weinig in details medegedeeld. De invloed van de ontwrichting ten gevolge van de oorlog kan thans buiten beschou-

⁴⁾ Resolutie 14A, 3 (I) van de Algemene Vergadering van 13 Februari 1946. Zie ook: „Report of the Committee on Contributions”, A/1330, 1950; idem A/1859, 1951.

⁵⁾ Voorzitter in 1949, 1950 en 1951 was Mr M. Z. N. Witteveen lid van de permanente Nederlandse Delegation bij de Verenigde Naties.

⁶⁾ Bij de landen met een laag gemiddeld inkomen per hoofd der bevolking bedraagt de financiële bijdrage dus een *lager* percentage van het nationale inkomen dan bij landen met een hoger gemiddeld inkomen per hoofd. Voor zover schrijver dezes bekend is dit beginsel van een *progressieve* schaal nog niet bij andere internationale organisaties toegepast.

wing blijven als niet langer relevant. Het dollartekort is zo universeel, en is zo moeilijk kwantitatief meetbaar dat deze factor, behalve in enkele bijzondere gevallen, geen grote rol kan spelen. Het is ook moeilijk in het algemeen te zeggen hoe toekomstverwachtingen over de economische toestand van een land anders dan kwalitatief tot uitdrukking kunnen worden gebracht.

Naast de economische factor worden ten slotte ook politieke factoren in aanmerking genomen. Het beginsel van de soevereine gelijkheid der staten vindt zijn weerklank in de bepalingen voor een maximum en een minimum contributie. Resolutie 238 A (III) aangenomen door de Algemene Vergadering op 18 November 1948 zegt:

- dat in normale tijden geen lid meer dan een derde van de gewone uitgaven der Verenigde Naties zal bijdragen;
- dat in normale tijden de contributie per hoofd der bevolking van enig lid niet mag te boven gaan de contributie per hoofd door de hoogst aangeslagene betaald.

Bepaling (a) betreft de Verenigde Staten. Het is natuurlijk moeilijk uit te maken wanneer „de tijden normaal zijn”. In de aanvang bedroeg de contributie van de Verenigde Staten 39,89 pCt, terwijl zij na enige verlagingen in 1951 38,92 pCt bedroeg om over 1952 verlaagd te worden tot 36,90 pCt. Erkend wordt dat toelating van nieuwe leden tot de Verenigde Naties een eenvoudig middel zou zijn om te komen tot verdere verlaging van het percentage voor de Verenigde Staten en daarmee tot toepassing van Resolutie 238 A (III).

De minimale contributie door enig lid te voldoen bedraagt 0,04 pCt. Enige motivering hiervoor ligt in het feit, dat dit hoger is dan de gemiddelde reis- en verblijfskosten van een Delegation naar de Algemene Vergadering, voor zover deze krachtens de bestaande bepalingen door de Verenigde Naties worden vergoed.

In beginsel wordt een contributieschaal door de Algemene Vergadering vastgesteld voor een periode van drie jaar, tenzij veranderingen in de omstandigheden een herziening op kortere termijn noodzakelijk maken. Tot nu toe is elk jaar een herziening van de schaal als volgt gebleken.

Voor het jaar 1952 is de contributieschaal als volgt:

	Procent		Procent
Afghanistan ..	0,08	Israël	0,17
Argentinië ..	1,62	Libanon	0,06
Australië	1,77	Liberië	0,04
België	1,35	Luxemburg	0,05
Bolivia	0,06	Mexico	0,65
Brazilië	1,62	Nederland	1,27
Birma	0,15	Nieuw-Zeeland ..	0,50
Canada	3,35	Nicaragua	0,04
Chili	0,35	Noorwegen	0,50
China	5,75	Pakistan	0,79
Colombia	0,37	Paraguay	0,04
Costa Rica	0,04	Peru	0,20
Cuba	0,33	Philippijnen	0,29
Tsjechoslowakije	1,05	Polen	1,36
Denemarken ..	0,79	Saudi-Arabië	0,08
Dominikaanse		Zweden	1,73
Republiek	0,05	Syria	0,09
Ecuador	0,05	Thailand	0,21
Egypte	0,60	Turkije	0,75
El Salvador	0,05	Anfrika van Zuid-	
Ethiopië	0,10	Afrika	0,90
Frankrijk	5,75	U.S.S.R. ¹⁾	11,49
Griekenland ..	0,18	Verenigd	
Guatemala	0,06	Koninkrijk ..	10,50
Haïti	0,04	Verenigde Sta-	
Honduras	0,04	ten	36,90

¹⁾ Inclusief Byelorussia en Oekraïne.

	Procent		Procent
IJsland	0,04	Uruguay	0,18
India	3,53	Venezuela	0,32
Indonesië	0,60	Yemen	0,04
Iran	0,40	Yoegoslavië	0,43
Iraq	0,14		
		Totaal	100,00

New York, Juni 1952.

J. B. D. DERKSEN.

INGEZONDEN STUK

Drs A. J. W. Prakke te Delft schrijft ons:

In „Economisch-Statistische Berichten” van 18 Juni 1952 schrijft de heer M. Fraenkel over de gevolgen, die een verhoging van de accijns op gedistilleerd van f 475 tot f 596,50 per hl. 50 pCt met zich zou brengen. In zijn artikel zegt hij, dat het verbruik per hoofd der bevolking na deze verhoging van de accijns nog aanzienlijk hoger zal liggen dan in de jaren 1934-1938, nl. 36 pCt. Zijn conclusie is: „Een terugkeer naar een meer normale omvang van het verbruik lijkt dan ook niet slechts onvermijdelijk, doch ook aanvaardbaar”.

Naar mijn mening zijn de jaren 1934-1938 voor een vergelijking niet gelukkig, daar de Overheid er in die jaren van overtuigd was, dat de accijns op gedistilleerd te hoog voor de koopkracht van de bevolking was. Het gevolg van deze te hoge accijns was de clandestiene fabricage van gedistilleerd. De legale gedistilleerdindustrie en -handel verkeerden in die dagen om bovenstaande redenen in zeer moeilijke economische omstandigheden. De Regering wilde om de misstanden, door de te hoge accijns op gedistilleerd ontstaan, tegen te gaan een wetsontwerp in ¹⁾, waarin zij een verlaging van de accijns voorstelde. Door het aftreden van het Kabinet is dit ontwerp niet afgehandeld.

Daar de conclusie van de heer Fraenkel naar mijn mening tot gevolg kan hebben, dat de gevaren aan een accijnsverhoging verbonden voor de gedistilleerdindustrie en -handel worden onderschat, wil ik zijn artikel van enkele kanttekeningen voorzien. Voordat ik hiertoe overga, wil ik de herinnering in het kort het betoog van de heer Fraenkel in herinnering brengen.

De heer Fraenkel past op de periode 1948-1951 de door de heren Derksen en Van Lottum opgestelde berekeningen toe, die onder de titel „Statistische analyses van de afzet van bier en gedistilleerd” werden gepubliceerd in de „Nederlandsche Conjunctuur” van Mei 1938. De heer Fraenkel komt dan tot de conclusie, dat het verbruik van gedistilleerd niet zal dalen beneden de 2,02 liter 50 pCt per hoofd van de bevolking. Hij legt hierbij evenals bovengenoemde schrijvers verband tussen enerzijds het verbruik per hoofd van de bevolking en anderzijds de prijs van het gedistilleerd, het inkomen per hoofd van de bevolking en een trendfactor, veronderstellende, dat de grootte van de elasticiteit van het verbruik thans ongeveer gelijk zal zijn aan de grootte van de elasticiteit van voor de oorlog. Tenslotte moet nog worden vermeld, dat de heer Fraenkel zijn berekeningen heeft gebaseerd op de gemiddelde verbruikcijfers per jaar per hoofd van de bevolking en dat hij het onnodig achtte de korte waarnemingsreeks te vergroten door bijv. kwartaal- of maandcijfers in beschouwing te nemen.

Deze verhandeling geeft mij aanleiding tot de volgende kanttekeningen:

¹⁾ Zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, No 403, 1938-1939.

1e. De heer Fraenkel beschouwt de vierjarige periode 1948-1951, dit zonder cijfers over het jaar 1950 te vermelden. De heren Derksen en Van Lottum, van wier onderzoek hij gebruik maakt, merken onderaan blz. 44 van hun publicatie op, dat de 10-jarige periode betrekkelijk kort is, reden waarom zij voor bier de waarnemingsreeks vergroten door het opstellen van kwartaalcijfers. Daarnaast waarschuwen de aangehaalde schrijvers tegen extrapolatie, daar de trendfactor het karakter van een benadering heeft (blz. 49 bovenaan). Hoewel beide opmerkingen worden gemaakt met betrekking tot het onderzoek van de afzet van bier, gelden deze uiteraard evenzeer voor het onderzoek van de afzet van gedistilleerd. De door de heer Fraenkel in beschouwing genomen periode is m.i. te kort om er enige conclusie ten aanzien van het verloop van het gedistilleerdverbruik bij een verdere accijnsverhoging tot f 596,50 per hl. 50 pCt uit te trekken.

2e. Afgezien van het beperkte aantal jaren is de door de heer Fraenkel in beschouwing genomen periode ook om de volgende redenen niet geschikt voor het beoogde onderzoek:

a. Het basisjaar 1948 laat een abnormaal hoge opbrengst zien van de gedistilleerdaccijns. Deze hoge opbrengst is een gevolg van het feit, dat van 1 September tot 31 December 1948 in feite de distributiebepalingen voor de grondstoffen tijdelijk buiten werking waren gesteld (formeel bedroeg het distributiepercentage in deze periode nl. 230 van 1939). In deze periode hebben groot- en kleinhandel hun voorraden zoveel mogelijk aangevuld, ten gevolge waarvan het verband tussen de opbrengst van de gedistilleerdaccijns en het werkelijk verbruik geheel werd verbroken. Aangezien de accijnsopbrengst in deze periode van vier maanden niet minder dan 46,8 pCt bedroeg van de totale jaaropbrengst, is het duidelijk, dat ook de jaaropbrengst een onzuiver uitgangspunt vormt voor de beoordeling van het werkelijke gedistilleerdverbruik.

b. Ook de jaren 1949 en 1951 zijn beïnvloed door abnormale factoren, waardoor deze jaren minder bruikbaar moeten worden geacht voor het beoogde doel. Immers, het jaar 1949 zowel als het eerste halfjaar 1951 worden gekenmerkt door de toendertijd geldende rantsoeneringsbepalingen, ten gevolge waarvan het verbruik van gedistilleerd niet alleen door de prijs, doch evenzeer door de beperkingen in de grondstoffenvoorziening werd bepaald. Het tweede halfjaar 1951 is in feite de eerste periode na de oorlog waarin het gedistilleerd kon worden geproduceerd zonder door de Overheid gestelde beperkingen ten aanzien van het grondstoffenverbruik.

3e. Ter verkrijging van een goed beeld van het verbruik van gedistilleerd is het van belang de hoeveelheden gedistilleerd, die volgens de accijnsopbrengsten maandelijks voor de consumptie ter beschikking komen nader te beschouwen. Daarom geef ik op het betoog van de heer Fraenkel een aanvulling door deze maandelijks cijfers betreffende het jaar 1951 en het eerste halfjaar 1952 te laten volgen.

Uit deze statistiek blijkt, dat het huidige verbruik (aangenomen dat het ter beschikking gekomen gedistilleerd gelijk is aan het werkelijke verbruik, hetgeen zeker niet altijd het geval is) reeds thans niet of nauwelijks meer bedraagt dan het verbruik, dat de heer Fraenkel heeft berekend voor de periode na een verdere verhoging

Het in de betreffende maand volgens de accijnscijfers beschikbaar gekomen gedistilleerd omgerekend op liters 50 pCt per hoofd der bevolking per jaar ¹⁾.

Maanden		
1951 Januari	.....	3,07
Februari	.....	2,97
Maart ²⁾	.....	3,24
April	.....	3,23
Mei ²⁾	.....	3,12
Juni	.....	3,27
		Accijnsverhoging
Juli	.....	2,55
Augustus ²⁾	.....	2,10
September	.....	1,80
October	.....	2,05
November ²⁾	.....	2,34
December	.....	2,91
1952 Januari ²⁾	.....	2,29
Februari	.....	2,09
Maart	.....	2,00
April	.....	2,08
Mei ²⁾	.....	2,20
Juni	.....	2,11

¹⁾ In deze cijfers is begrepen het voor het gebruik beschikbaar gekomen gedistilleerd voor reukwaters, essences e.d.

²⁾ De accijns wordt iedere Donderdag geïnd over de gehele volle week aan de Donderdag voorafgaande. De met ²⁾ gemerkte maanden hadden 5 in plaats van 4 Donderdagen.

van de accijns op gedistilleerd tot f 596,50 per hl. 50 pCt.

De conclusie kan, gezien de ook door de heer Fraenkel aangenomen elasticiteit van de vraag; alleen zijn, dat het legale verbruik van gedistilleerd na de accijnsverhoging tot f 596,50 per hl. 50 pCt belangrijk lager zal zijn dan 2,02 liter 50 pCt per hoofd van de bevolking, hetgeen voor de gedistilleerdindustrie en -handel ernstige consequenties met zich zal brengen.

Tenslotte kan naar aanleiding van de in het artikel van de heer Fraenkel vermelde buitenlandse accijnsheffingen op gedistilleerde dranken er nog op worden gewezen, dat, waar terecht het gedistilleerdverbruik afhankelijk wordt gesteld enerzijds van de prijs van gedistilleerd anderzijds van de koopkracht van de consument, de in geld uitgedrukte gedistilleerdaccijnzen niet zonder meer vergelijkbaar zijn. Overigens zij opgemerkt, dat zeker nog andere landen vermeld hadden kunnen worden, alwaar de accijns zelfs beneden de huidige Nederlandse heffing van f 475 per hl. 50 pCt ligt.

Naschrift.

Naar aanleiding van de „kanttekeningen” van de heer Prakke gaarne het volgende:

1. Allereerst wijst de heer Prakke op het feit dat een vergelijking van het verbruik in de jaren 1934-1938 met die van thans minder gelukkig zou zijn. Dit motiveert hij mede op grond van de clandestiene aanmaak van gedistilleerd, welke in de periode 1934-1938 de legale industrie en handel in moeilijke economische omstandigheden zou hebben gebracht. Met betrekking tot dit probleem heeft de voormalige Minister van Financiën, de heer Liefstinck, o.a. het volgende verklaard ¹⁾:

„Zelfs in de tijd van de grote gedistilleerdfraude, in de jaren omstreeks 1927, was de illegale productie naar verhouding tot de totale (legale) productie zeer gering. De branderijtjes waren zeer gebrekkig en de productie daarvan beperkte zich tot kleine hoeveelheden. Over het tijdvak van 1 Januari 1935 tot 1 Juni 1936, dus omstreeks 10 jaar later, toen er in ons land een grote werkloosheid heerste, is er door een commissie, ingesteld door de ministers van Sociale Zaken, Economische Zaken en van Financiën een onderzoek ingesteld naar de clandestiene productie van gedistilleerd. In dat tijdvak van 1,5 jaar werden door de recherche dienst ontdekt 111 geheime branderijen, waarvan de totale jaarproductie 580 hl bedroeg op een totale (legale) jaarlijkse productie van 130.000 hl, dus minder dan 0,5 pCt¹⁾.”

De sterke daling van het verbruik in die jaren voltrok zich dan ook vrijwel geheel onder invloed van de door mij aangehaalde factoren, dus niet onder invloed van een verschuiving van de vraag naar clandestien geproduceerde drank. Een en ander komt duidelijk tot uitdrukking in het resultaat mijner berekeningen: theoretisch en werkelijk

¹⁾ Zie: „Handelingen der Staten-Generaal, Zitting 1950/51-II; 55ste vergadering, 20 April 1951; blz. 1515 — 1e kolom.

verbruik vertonen in de periode 1934-1938 een bevredigende overeenstemming.

2. Vervolgens verkeert de heer Prakke blijkbaar in de veronderstelling dat ik de door de heren Derksen en Van Lottum opgestelde berekeningen voor de jaren 1926-1935 heb toegepast op de jaren 1948-1951; m.a.w. dat ik een correlatieberekening zou hebben gemaakt over een periode van 4 jaar. Door het gecompromideerde karakter van het artikelje is wellicht niet in voldoende mate tot uitdrukking gebracht dat ik „gebruik” heb gemaakt van het bewuste onderzoek (zie blz. 469, kolom 1 — alinea 1) teneinde — zij het met een geringe afwijking — op grond hiervan een berekening te maken over de jaren 1923-1938 (blz. 469, kolom 2 — regel 3); *dit is een periode van 16 jaar.*

Vervolgens werden de in deze periode van 16 jaar gevonden elasticiteiten toegepast op de statistische gegevens voor 1949 en 1951. Hiermede heb ik getracht aan te tonen dat de grootte van de elasticiteit van het verbruik thans vrijwel niet afwijkt van die, welke voor de periode 1923-1938 berekend is. Een vergelijking van het op deze wijze berekende verbruik van gedistilleerd met het gerealiseerde verbruik in 1949 en 1951 vertoont inderdaad een opvallende overeenstemming (zie blz. 469, kolom 2 — 2e tabelletje).

Eerst op grond van deze opvallend goede overeenstemming werd tenslotte het verbruik bij een verhoging van gedistilleerdaccijns tot f 596 per hl van 50 pCt berekend, waarbij de „overige omstandigheden” uitdrukkelijk gelijk aan die in 1951 werden gesteld.

3. In verband met het feit dat het verbruik reeds in de eerste helft van 1952 slechts weinig meer bedroeg dan het berekende verbruik na een eventuele stijging van de accijns tot f 596 per hl in 1953, wil ik tenslotte gaarne een aanvulling geven op het bewuste artikelje.

Uiteraard ligt de nauwkeurigheid van de voorspelling tussen bepaalde grenzen. Een en ander hangt samen met de grootte van de zgn. „standaardfout” van de regressiecoëfficiënt van de prijs; deze blijkt hier 0,38 te zijn. Indien met grenzen van tweemaal de standaardfout wordt gewerkt (hetgeen overeenkomt met een kans van 90 pCt op een correcte uitspraak), valt te concluderen dat de „ware” prijselasticiteit ligt tussen -1,705 en -0,185.

Op grond hiervan zou het theoretische verbruik in de eerste helft van 1951 moeten liggen op een punt tussen de 2,12 en 2,47 liter. Volgens opgave van het C.B.S. is het werkelijke verbruik van gedistilleerd in deze periode 2,10 liter per hoofd (op jaarbasis omgerekend). Het feit dat het werkelijke verbruik de onderste grens van het theoretische verbruik raakt, sluit aan bij het verschijnsel van de „kopersstaking” waardoor de consumptie per hoofd (naar hoeveelheid) in de 1e helft van 1952 t.o.v. 1949 met 8 pCt daalde (in 1950 en 1951, resp. 1,5 en 6,5 pCt).

Hieruit blijkt dus dat het verbruik op korte termijn onder invloed van bijzondere omstandigheden vrij sterk kan afwijken van wat op grond van de berekeningen als meest waarschijnlijk wordt verwacht. De ontwikkeling van het verbruik over een langere periode (in het bijzonder na stijging van de accijns tot f 596 per hl) zal derhalve dienen te worden afgewacht.

In aansluiting op het vorenvermelde kan worden aangenomen dat het verbruik na stijging van de accijns tot f 596 per hl tussen 1,74 en 2,34 liter zal liggen met als meest waarschijnlijk verbruik 2,02 liter.

Scheveningen.

M. FRAENKEL.

INTERNATIONALE NOTITIES

Europese Betalings Unie

De vernieuwde E.B.U. heeft thans twee van haar maandelijke operaties achter de rug. In aansluiting op de notitie omtrent de openingsstand per 1 Juli jl.¹⁾ volgen hieronder een overzicht en enkele opmerkingen betreffende de stand per ultimo Augustus 1952 in vergelijking met de positie van twee maanden tevoren.

Bij de beoordeling van de positie van een land in de E.B.U. kan worden aangenomen, dat zeer extreme posities in het algemeen ongewenst zijn. Quotumoverschrijdingen dienen derhalve in beginsel te worden vermeden, alhoewel de ervaring heeft geleerd, dat de Unie bij tijdelijke overschrijdingen aan de debetzijde soms te hulp komt met een lening (Duitsland en Frankrijk) en bij overschrijdingen aan de creditzijde soms de faciliteit van een ralonge verleent. Binnen de gestelde grenzen verkiezen de deelnemers gewoonlijk een creditpositie boven een debetstand. Weliswaar dient hierbij te worden bedacht, dat het overschot van één land onvermijdelijk het tekort van één of meer andere landen in de kring impliceert en dat een redelijk gebruik ook van de debetquota tot de normale feiten in de Betalingsunie behoort. Niettemin biedt gewoonlijk een surpluspositie aan een land een veiliger E.B.U.

Tegen deze achtergrond zijn de deelnemers in de E.B.U. op het ogenblik op tweeërlei wijze in groepen in te delen. Men kan onderscheiden de landen die binnen, dan wel buiten hun oorspronkelijke quotum afrekenen. Men kan ook onderscheiden de landen in acht teruggang, in nagenoeg evenwicht, dan wel in vooruitgang in de E.B.U.

Belangrijke tekorten zijn in de verstreken maanden, evenals tevoren, te constateren bij Turkije, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk. De eerste twee rekenen buiten

¹⁾ „E.-S.B.”, no 1836 van 30 Juli 1952.

EUROPESE BETALINGS UNIE

Stand per 31 Augustus 1952.

(in miljoenen EBU-eenheden ter waarde van één U.S. dollar)

	Afrekeningsmogelijkheid			Verrekeningsoverschotten (+) of tekorten (-)			
	quotum ¹⁾	credit-ralonge	totaal beschikbaar	1.7.52	Totaal 31.8.52	credit verleend aan (-) of door (+) deelnemend land	goud betaald (-) of ontvangen (+) door deelnemend land
Oostenrijk	70	—	—	+ 17,5	— 3,0	—	— 3,0
België-Luxemburg	360	335	666	+ 415,8	+ 418,0	+ 245,0	+ 173,0
Denemarken	195	—	195	— 28,9	— 22,7	— 22,7	—
Frankrijk	520	—	520	— 395,7	— 421,3	— 282,4	— 138,9
Duitsland	500	—	500	+ 311,1	+ 405,8	+ 252,9	+ 152,9
Griekenland	45	—	—	—	+ 0,4	+ 0,4	—
IJsland	15	—	15	— 1,8	— 2,0	+ 1,9	— 0,1
Italië	205	100	305	+ 208,8	+ 212,7	+ 126,9	+ 85,9
Nederland	355	—	355	+ 235,2	+ 293,4	+ 182,2	+ 111,2
Noorwegen	200	—	200	+ 0,6	+ 3,0	+ 3,0	—
Portugal	70	55	125	+ 85,0	+ 81,3	+ 48,8	+ 32,5
Zweden	260	—	260	+ 231,4	+ 223,5	+ 137,8	+ 85,8
Zwitserland	250	125	375	+ 170,6	+ 188,3	+ 119,1	+ 69,1
Turkije	50	—	50	— 90,4	— 144,1	— 30,0	— 114,1
Verenigd Koninkrijk	1.060	—	1.060	— 119,1	— 1.222,3	— 636,0	— 586,3

¹⁾ De debetquota van Oostenrijk en Griekenland zijn bevroren; het creditquotum van België bedraagt 331.

het quotum ten volle in goud af; Turkije tot dusverre dank zij tot dit doel verstrekte Amerikaanse hulp, welke thans echter niet in die mate beschikbaar staat. Het Britse tekort houdt stellig mede verband, met de even aan E.B.U.-partners geopende mogelijkheid dollargoederen tegen sterling te betrekken. Het Franse tekort is matig en thans blijkbaar beter hanteerbaar geworden.

Nagenoeg in evenwicht is de meerderheid van de deelnemende landen Griekenland en IJsland, de Scandinavische landen en de vier landen, die beschikken over ralonges boven hun creditquotum. Overschotten van betekenis zijn tenslotte gevormd door Oostenrijk, dat zich thans nabij het middelpunt bevindt, en door Duitsland en Nederland. Deze laatste beide landen hebben thans reeds sedert ruim een jaar bij voortdoring maandelijkse overschotten, zij het van afnemende omvang. Indien deze tendentie zich mocht blijven voortzetten, zou er aanleiding kunnen bestaan aan beide landen een ralonge boven het quotum toe te kennen. De E.B.U. kan dit zonder gevaar doen. Naarmate immers meer credit ralonges worden verleend en gebruikt, zullen de daartegenoverstaande debiteuren in de hogere tranches komen, waar zij naar verhouding meer goud of dollars betalen dan de crediteuren ontvangen. Voorshands zijn de Duitse en Nederlandse posities echter nauwelijks als zeer extreem te beschouwen.

Parijs, September 1952.

Mr E. A. LIEFRINCK.

Het Belgisch saldo in de E.P.U.

De beslissingen die door de Raad van Ministers van de O.E.E.S. op 7 Juni II. te Parijs werden genomen in verband met het onrustwekkend hoog Belgisch creditsaldo bij de E.P.U. werden over het algemeen als een elegante oplossing voor dit netelig probleem begroet, waarbij het verleden werd geconsolideerd en de toekomst zoveel mogelijk zeker gesteld.

Het krediet buiten quote van 220 mln rekeningeenheden dat de B.L.E.U. had verleend zou omzeggens volledig geliquideerd worden: 80 mln moesten in de loop van de maand Juli door de E.P.U. zelf worden gestort; 50 mln werden „gebilateraliseerd” op Frankrijk en Engeland: deze landen verbonden er zich toe tot dit bedrag militaire leveringen aan België te doen, waarvoor hun schuld bij het clearingorganisme met dezelfde som werd verminderd, zodat het te leveren materieel in feite anticipatief werd betaald; 50 mln zouden in 5 annuïteiten door de E.P.U. worden afgelost, met dien verstande dat het Internationaal Muntfonds zich akkoord verklaarde om die vordering van België onmiddellijk af te kopen (tot nu toe werd de uitvoering van deze verbintenis nog niet aangevraagd, waarschijnlijk om een reserve te hebben voor moeilijker tijden); ten slotte werd de Belgische quote „a posteriori” met 86 mln eenheden verhoogd, wat dus de kredietcapaciteit met 43 mln dollar opvoerde.

In het vooruitzicht van een aanhoudende crediteurpositie van de B.L.E.U. werd overeengekomen dat tijdens het volgende boekjaar de overschotten tot een bedrag van \$ 250 mln voor de helft in goudbetalingen en voor de helft in door de B.L.E.U. te verlenen extra kredieten zouden worden vereffend. Men rekende hier dus met een eventueel overschot van 21 mln eenheden per maand, wat aanzienlijk minder is dan het gemiddelde van 29 mln eenheden van de voorafgaande periode. Veel zorgen moest men zich echter, reeds op het ogenblik dat de regeling tot stand kwam, over dit verschil niet maken want de toestand was toen reeds erg geëvolueerd en alles liet, ten minste voor de nabije toekomst, een mindere crediteurpositie voorzien. Het Belgisch maandelijks rekeningoverschot, dat in 1951 en ook in de eerste drie maanden van 1952 nooit minder dan fr. 1 mrd bedroeg, en veelal tot fr. 3 mrd en zelfs tot fr. 4 mrd klom, was voor de tweede trimester van dit jaar

kleiner dan het goudforfait van 80 mln eenheden dat er voor was toegekend, zodat voor die periode geen supplementair krediet behoefde te worden verleend. Ook voor de eerste maand van het nieuwe boekjaar was het B.L.E.U.-overschot zeer gering en in Augustus sloeg het in een deficit om.

1952	Rekeningoverschot der B.L.E.U.	Door B.L.E.U. aan E.P.U. toegestaan krediet	Betalingen in goud door E.P.U. aan B.L.E.U.
(in duizenden eenheden)			
Jan. ..	48.932	28.932	20.000
Febr. ..	48.244	28.244	20.000
Maart. ..	45.429	25.429	20.000
April ..	16.881	—	16.881
Mei ..	17.516	—	17.516
Juni ..	21.035	—	21.035
Juli ..	8.665	4.333	4.333
Aug. ..	-6.460	-3.230	-3.230

Dit totaal nieuwe verschijnsel, een Belgisch deficit, dat sinds maanden niet meer was voorgekomen, lokte onvermijdelijk drukke commentaren uit en de vraag rees, of men hier stond voor een blijvende, fundamentele wijziging van de gegevens, ofwel voor een kortstondige en voorbijgaande afwijking, bijv. tweewegebracht door een massa aanvragen naar vreemde munt, vooral naar Zwitserse francs, in een vakantieperiode.

Deze laatste interpretatie kan niet volledig weerhouden worden, want zo ze wel het deficit van Augustus kan uitleggen, volstaat ze toch niet om de zeer gevoelige vermindering van het rekeningoverschot sedert April aannemelijk te doen voorkomen. Trouwens, voor de eerste 19 dagen van September had de B.L.E.U. opnieuw een surplus van wat minder dan fr. 350 mln en indien niets de huidige beweging komt verstoren zou ze op het einde dezer maand een excedent hebben van fr. 500 mln.

Als verklarende factor van de evolutie naar een groter evenwicht in België's E.P.U.-verrichtingen komt eerst en vooral in aanmerking het feit dat de omvang van het vroeger excedent beïnvloed werd door „dekkingsbetalingen” die nu zijn weggevallen. Maar de hoofdoorzaak zal wel zijn de vermindering van de verkopen in Europa, die trouwens ook in de cijfers over de buitenlandse handel goed tot uiting komt. Daarbij zou de handel met Nederland, die zeer ongunstig evolueert, wel een beslissende rol kunnen spelen. In verband hiermee is het niet van belang ontbloeit vast te stellen dat de schuld, die België in Augustus tegenover Nederland aanging, fr. 340 mln bedroeg en dus groter was dan de globale schuld die per saldo tegenover alle andere landen samen werd gecontracteerd. Ook voor September is Nederland tot nog toe de eerste crediteur met een vordering die reeds fr. 160 mln bedraagt.

In het licht van deze evolutie lijkt de blokkering gedurende zes maanden van een percentage van de opbrengst van de verkopen in de E.P.U.-landen, die werd ingevoerd om de „internationale verkoop op krediet” te remmen en die, mits enkele kleine verzachtingen, nog altijd van toepassing is, niet meer volkomen gerechtvaardigd. De exporteurs, die natuurlijk nooit sympathie koesterden voor deze politiek (en voor de om sociale redenen ingevoerde belasting op de export) en wier positie reeds in Juni door de gunstige regeling van het Belgisch tegoed was versterkt, kunnen nu met veel recht de afschaffing of sterke verzachting er van vragen omdat het werkelijk paradoxaal is de export te remmen naar landen waarmee België slechts een gering surplus of soms zelfseen deficit heeft. Hiervoor rijst echter een grote moeilijkheid: zal de Staat bij machte zijn om gelijktijdig het hoofd te bieden aan de progressieve terugbetaling van de voor zes maanden geblokkeerde sommen en tevens af te zien van nieuwe blokkeringen en van het heffen van taxes op de export zonder daarvoor bij de Nationale Bank aanzienlijke leningen te moeten aangaan, die zijn disponibilitaten voor andere doeleinden aanzienlijk zouden beperken?

Gent.

Dr J. GELUCK.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarktsituatie wordt evenals vorige weken nog steeds gekenmerkt door een aanzienlijke toestrooming van middelen naar de banken, vnl. veroorzaakt door de voortgaande deviezenaanwas en door snelle belegging dezer middelen in nieuw schatkistpapier. De markt zelve vertoont hierdoor een zekere mate van labiliteit, tot uiting komend in het af en toe optreden van lichte verkrappingen.

Het Rijk geeft, zoals de Millioenennota vermeldde, in beginsel geen schatkistpapier meer af boven hetgeen nodig is om vervallend schatkistpapier te vervangen. In dit kader staakte de Agent van het Ministerie zijn verkoop van schatkistpapier voorlopig wederom per 22 September. Van deze datum af was dit papier weder verkrijgbaar bij De Nederlandsche Bank, wier portefeuille daarvan per 22 September jl. nog f 309 mln bedroeg, tegen f 800 mln op 8 Juli, toen de circulatiebank met de verkoop van schatkistpapier uit haar portefeuille begon. In de hoogte der marktdiscounto's kwam de afgelopen week praktisch geen verandering, evenmin als in de callrente, welke de gehele week 1/2 pCt bedroeg. Van aanbod van papier-wegens liquiditeitsmoeilijkheden is, zoals uit het bovenstaande volgt, momenteel in het geheel geen sprake, terwijl anderzijds, in verband met de gevoerde beleggingspolitiek, ook de vraag naar de korte termijnen niet zeer groot is.

De kapitaalmarkt.

Op de aandelenmarkt werd voor het eerst sinds twee maanden gedurende de verslagweek een tweetal aandelenemissies aangekondigd, nl. van de Assurantie Mij De Nederlanden van 1845 (te storten bedrag f 2,5 mln) en van Kemo Corsetfabriek (te storten bedrag f 0,48 mln). Het is niet onwaarschijnlijk, dat er verband bestaat tussen de grote mate van stabiliteit, die het aandelenkoersniveau gedurende de laatste maanden te zien heeft gegeven en de afwezigheid van grote emissies. De koersdruk die van dergelijke aandelenemissies uitging was in de meeste gevallen groot en langdurig.

De emissie van gemeentelijke en verwante obligaties van het 4 1/4 pCt rentetype gaat nog steeds ongestoord door. Enige dezer emissies, waaronder vooral die van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten (f 10 mln), werden overtekend. Weer andere gemeenten kondigden deze week dergelijke emissies aan, nl. Venray (f 2 mln), Borne (f 1,7 mln) en Brielle (f 3 mln). Klachten over een te hoge of te lage rentestand worden de laatste tijd niet meer vernomen. Het 4 1/4 pCt type blijkt onder de huidige omstandigheden zowel de wensen der geldnemers als die der geldgevers volkomen te bevredigen.

Aand. indexcijfers.	19 Sept. 1952	26 Sept. 1952
Algemeen	136,1	135,7
Industrie	192,4	192,3
Scheepvaart	156,2	156,5
Banken	121,8	122,5
Indon. aand.	42,9	42,1

Aandelen.	19 Sept. 1952	26 Sept. 1952
A.K.U.	153%	153%
Phillips	157	153%
Unilever	174%	173%
H.A.L.	145 1/2	145 1/2
Amsterd. Rubber	73	73%
H.V.A.	89%	87%
Kon. Petroleum	316 1/2	318 1/2

Staatsfondsen.	19 Sept. 1952	26 Sept. 1952
2 1/2 pCt N.W.S.	75%	75
3-3 1/2 pCt 1947	9 1/2	90%
3 pCt Invest. cert.	92 1/2	92 1/16
3 1/2 pCt 1951	96	96 7/8
3 pCt Dollarlening	94%	93%

Diverse obligaties.	19 Sept. 1952	26 Sept. 1952
3 1/2 pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	94 1/2	94 1/16
3 1/2 pCt Bataafsche Petr.	97 15/16	98
3 1/2 pCt Philips 1948	94 1/2	94 15/16
3 1/4 pCt Westl. Hyp. Bank	88 1/2	88 1/2

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

OFFICIËLE WISSELKOERSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK

Van 27 September 1952 af.

Plaats	Per	Schriftelijk en t.t.	
		Aankoop	Verkoop
Brussel	100 B.fr.	7,59	7,61
Frankfort a/Main	100 D.M.	90,39	90,57
Kopenhagen	100 D.Kr.	54,86	55,16
Lissabon	100 Escud.	13,15	13,28
Londen	1 £	10,56	10,72
Montreal (t.t.)	1 Can. \$	3,94 1/2	3,96 1/2
Montreal (luchtpost)	1 Can. \$	3,94	3,96 1/2
Montreal (zeepost)	1 Can. \$	3,93 1/2	3,96 1/2
New York (t.t.)	1 U.S. \$	3,79 1/2	3,80 1/2
New York (luchtpost)	1 U.S. \$	3,79	3,80 1/2
New York (zeepost)	1 U.S. \$	3,78 1/2	3,80 1/2
Oslo	100 N.Kr.	53,05	53,33
Parijs	100 Fr.fr.	1,077	1,095
Praag	100 Kcs	7,58	7,62
Stockholm	100 Z.Kr.	73,25	73,66
Zürich	100 Z.fr.	86,71	87,09

ENIGE INDEXCIJFERS VAN DE INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN NEDERLAND 1).

1938 = 100	1949	1950	1951	Mrt 1952	Apr. 1952	Mei 1952	Juni 1952	Juli 1952
Algem. productie-index van de industrie	126	139	145	144 *)	140 *)	143 *)	135 *)	142
Steenkolen	87	91	92	97	93	92	86 *)	98
Electriciteit, afgeleverd aan het net	196	229	242	264	234	227	211	224
Gas	124	138	147	161	149	147	139	224
Stikstofmeststoffen	88	154	208	220	231	235	217	223
Ruw ijzer	162	170	196	170	216	214	207	237
Walsproducten van ijzer en staal *)	270	302	375	356	355	320	374	312
Rijwielen	153	185	159	191 *)	200 *)	227 *)	196	224
Cement	124	130	154	180	181	209	199	219
Metselstenen	104	114	119	124	112	118	121	129
Deuren	109	139	150	105	94	120	112	132
Rubber (gehele industrietak)	261	330	338	314	296	295	300	303
Courantenpapier	84	90	104	107	103	128	103	120
Katoen- en linnenweverijen	79	87	99	104	96	94	90	
Tricotage-industrie	134	167	139	84 *)	55 *)	76 *)	69 *)	
Schoetsel (excl. pantoffels)	137	148	148	166	168	182	164	115
Sigarenen *)	114	101	95	96	91 *)	91 *)	96 *)	101
Sigaretten *)	115	143	159	151	159	175	171	168
Boter	83	92	83	52	78	101	96	93
Margarine	203	244	251	251	260	255	260	263
Kaas	102	101	112	77	121	178	174 *)	168

1) Bron: C.B.S.; * betekent: de gegevens ontbreken.

*) 1940 = 100.

*) 1948 = 100.

*) Voorlopige gegevens.

Abonneert U op de E.-S.B.

WERKLOOSHEID EN WERKVERRUIMING IN NEDERLAND ¹⁾

Maand	Geheel werklozen	Geheel wachtgelders	Geregistreerde D.U.W.-arbeiders ²⁾
31 Aug. 1951	61.400	400	16.500
30 Sept. 1951	64.400	500	17.300
31 Oct. 1951	73.700	500	14.100
30 Nov. 1951	92.000	700	19.600
31 Dec. 1951	119.100	1.200	29.100
31 Jan. 1952	137.100	2.100	35.700
29 Febr. 1952	134.700	1.600	38.100
31 Mrt. 1952	113.500	500	39.000
30 April. 1952	101.100	500	35.100
31 Mei 1952	86.600	1.100	31.800
30 Juni 1952	79.900	1.000	31.200
31 Juli 1952	88.400 ³⁾		28.700
31 Aug. 1952	90.400 ³⁾		28.100

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin C.B.S.”

²⁾ Incl. vorstwerklozen, zieken, arbeiders, die ongevallenuitkering ontvingen benevens een aantal personen, dat in het „vrije bedrijf” werk vond, zonder dat de arbeidsbureaux hiervan tijdig bericht ontvingen.

³⁾ Incl. wachtgelders.

DE KOLENPOSITIE VAN NEDERLAND ¹⁾

(in 1.000 kg)

Maand	Productie Limburgse mijnen	Productie per ondergrondse arbeider per dienst	Verzonden voor binnenlandse behoefte	Invoer
Maandgem. 1947	842.029	1.638	648.215	299.653
Maandgem. 1948	919.360	1.683	671.607	286.272
Maandgem. 1949	975.414	1.735	718.454	338.998
Maandgem. 1950	1.020.614	1.754	721.849	362.293
Maandgem. 1951	1.035.346	1.729	731.381	421.546
Apr. 1952	1.040.958	1.618	699.574	544.644
Mei 1952	1.030.530	1.587	705.294	468.293
Juni 1952	965.057	1.587	659.112	405.468
Juli 1952 ²⁾	1.101.745		771.257	

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”

²⁾ Voorlopige gegevens.

HANDEL-MAATSCHAPPIJ

H. Albert de Bary & Co. N.V.

AMSTERDAM-C. • HEERENGRACHT 450

Alle Bankzaken

INTERNATIONAAL HANDELSCONTACT
FINANCIERING VAN DE BUITENLANDSE HANDELECONOMISCH-STATISTISCHE
BERICHTENUitgave van het Nederlandsch
Economisch InstituutAdres voor Nederland: Pieter
de Hoochstraat 5, Rotterdam
(West)Telefoon Redactie en Admini-
stratie 38040. Giro 8408.

Bankiers:

R. Mees en Zoonen, Rotterdam

Redactie-adres voor België:
Seminarie voor Gespecialiseer-
de Economie, 14, Universiteits-
straat, Gent.Abonnementen: Pieter de
Hoochstraat 5, Rotterdam (W.)
Abonnementsprijs, franco per
post, voor Nederland en de
Uniegebieden en Overzeese
Rijksdelen (per zeepost) f 26.-,
overige landen f 28.- per jaar.
Abonnementen kunnen ingaan
met elk nummer en slechts
worden beëindigd per ultimo
van het kalenderjaar.Aangetekende stukken in Ne-
derland aan het Bijkantoor
Westzeedijk, Rotterdam (W.)

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffen-
de advertenties te richten aan
de Firma H. A. M. Roelants,
Lange Haven 141, Schiedam
(Telefoon 69300; toestel 1 of 3)
Advertentietarief f 0,40 per
mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures”
en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele ko-
lom). De administratie behoudt
zich het recht voor om adver-
tenties zonder opgaf van
redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cts.

N.V. KEMO CORSETFABRIEK
(HUNKEMÖLLER LEXIS)
gevestigd te Amsterdam

UITGIFTE van

720 gewone aandelen elk groot f 600.-
nominaal aan toonderten volle delende in de resultaten over het boekjaar 1952 en
volgende jaren,

tot de koers van 110%

Ondergetekende bericht, dat de inschrijving op bovengenoemde uitgifte
uitsluitend voor aandeelhouders - zal openstaan ten kantore van de

NEDERLANDSCHE CREDIETBANK N.V.

te Amsterdam, alsmede bij haar overige kantoren op

WOENSDAG, 8 OCTOBER 1952

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur

op de voorwaarden van het prospectus dd. 25 September 1952. Exem-
plaren van het prospectus en inschrijvingsbiljetten zijn bij de kantoren
van inschrijving verkrijgbaar.

NEDERLANDSCHE CREDIETBANK N.V.

AMSTERDAM, 25 September 1952.